



Jaarrekening 2013

Rabobank Nederland



Rabobank

Inhoudsopgave

| | |
|---|-----------|
| Jaarcijfers | 2 |
| Toelichting op de jaarrekening Rabobank Nederland | 5 |
| 1 Algemeen | 5 |
| 2 Grondslagen voor financiële verslaggeving | 5 |
| 3 Solvabiliteit en kapitaalbeheer Rabobank Groep | 22 |
| 4 Risicopositie uit hoofde van financiële instrumenten | 23 |
| Toelichting balans Rabobank Nederland | 32 |
| 1 Geldmiddelen en kasequivalenten | 32 |
| 2 Kortlopende overheidspapieren | 32 |
| 3 Vorderingen op andere banken | 32 |
| 4 Kredieten aan cliënten | 33 |
| 5 Rentedragende waardepapieren | 34 |
| 6 Aandelen | 35 |
| 7 Deelnemingen in groepsmaatschappijen | 35 |
| 8 Overige deelnemingen | 36 |
| 9 Immateriële activa | 36 |
| 10 Materiële vaste activa | 37 |
| 11 Overige activa | 38 |
| 12 Derivaten | 38 |
| 13 Overlopende activa | 40 |
| 14 Schulden aan andere banken | 41 |
| 15 Toevertrouwde middelen | 41 |
| 16 Schuldbewijzen | 42 |
| 17 Overige schulden | 42 |
| 18 Voorzieningen | 42 |
| 19 Achtergestelde schulden | 45 |
| 20 Eigen vermogen | 46 |
| Overige toelichtingen Rabobank Nederland | 51 |
| 21 Bankenbelasting | 51 |
| 22 Professionele effectentransacties en activa niet ter vrije beschikking | 51 |
| 23 Voorwaardelijke schulden | 52 |
| 24 Onherroepelijke faciliteiten | 53 |
| 25 Werknemers | 53 |
| 26 Belangrijkste dochterondernemingen en geassocieerde deelnemingen | 54 |
| 27 Kosten van externe accountant | 54 |
| 28 Bezoldiging raad van commissarissen en raad van bestuur | 55 |
| 29 Goedkeuring raad van commissarissen | 58 |
| Overige gegevens | 59 |
| Controleverklaring van de onafhankelijke accountant | 61 |
| Gebeurtenissen na balansdatum | 63 |

| in miljoenen euro's | Toelichting | Per 31 december 2013 | Per 31 december 2012 |
|---|-------------|----------------------|----------------------|
| Passiva | | | |
| Professionele effectentransacties | | 275 | 329 |
| Overige schulden aan andere banken | | 32.084 | 44.943 |
| Schulden aan andere banken | 14 | 32.359 | 45.272 |
| Spaargelden | | 21.097 | 13.730 |
| Professionele effectentransacties | | 6.825 | 7.487 |
| Overige toevertrouwde middelen | | 83.837 | 101.536 |
| Toevertrouwde middelen | 15 | 111.759 | 122.753 |
| Schuldbewijzen | 16 | 189.670 | 213.737 |
| Overige schulden | 17 | 57.246 | 56.382 |
| Derivaten | 12 | 55.810 | 78.019 |
| Overlopende passiva | | 3.419 | 3.577 |
| Voorzieningen | 18 | 694 | 1.716 |
| | | 450.957 | 521.456 |
| Achtergestelde schulden | 19 | 9.617 | 7.910 |
| Kapitaal | | 6.002 | 6.002 |
| Rabobank (Leden)certificaten | | 5.823 | 6.672 |
| Capital Securities | | 7.204 | 7.289 |
| Herwaarderingsreserve en omrekeningsverschillen | | -3.118 | -2.147 |
| Wettelijke reserves | | 137 | 107 |
| Overige reserves | | 1.743 | 2.438 |
| Resultaat boekjaar | | 1.179 | 994 |
| Eigen vermogen | 20 | 18.970 | 21.355 |
| Aansprakelijk vermogen | | 28.587 | 29.265 |
| Totaal passiva | | 479.544 | 550.721 |
| Voorwaardelijke schulden | 23 | 17.347 | 21.832 |
| Onherroepelijke faciliteiten | 24 | 34.050 | 37.211 |

Winst-en-verliesrekening Rabobank Nederland

| | Jaar eindigend op 31 december | |
|---------------------------------------|-------------------------------|------------|
| in miljoenen euro's | 2013 | 2012 |
| Resultaat deelnemingen na belastingen | 519 | 1.232 |
| Overig resultaat na belastingen | 660 | -238 |
| Nettowinst | 1.179 | 994 |

Opgesteld in overeenstemming met artikel 2: 402 BW.

Toelichting op de jaarrekening Rabobank Nederland

1 Algemeen

De jaarrekening van Rabobank Nederland, een kredietinstelling als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht, is opgesteld in overeenstemming met de in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving en voldoet aan de wettelijke bepalingen inzake de jaarrekening zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW. De hierbij gehanteerde grondslagen komen, op één uitzondering na, overeen met de grondslagen die gebruikt zijn bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening van de Rabobank Groep, die is opgesteld op basis van IFRS zoals goedgekeurd door de Europese Unie. De uitzondering betreft de waardering van deelnemingen (en joint ventures). De deelnemingen worden gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde. De terminologie in de onderstaande grondslagen is ontleend aan de geconsolideerde jaarrekening.

De Rabobank Groep bestaat uit de lokale Rabobanken (Leden) in Nederland, de centrale coöperatie Rabobank Nederland en overige gespecialiseerde dochterondernemingen. Rabobank Nederland is statutair gevestigd in Amsterdam.

Hieronder zijn de waarderingsgrondslagen en de grondslagen voor resultaatbepaling opgenomen die gelden voor de jaarrekening van Rabobank Nederland.

2 Grondslagen voor financiële verslaggeving

De belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opstellen van deze jaarrekening zijn toegepast, worden hieronder vermeld.

2.1 Algemeen

Nieuwe en gewijzigde standaarden uitgegeven door de IASB en bekrachtigd door de Europese Unie en van toepassing in het huidige boekjaar

IFRS 13 Waardering tegen reële waarde

Deze standaard bevat één enkel IFRS-kader voor het bepalen van de reële waarde en een uitvoerige leidraad voor de waardering tegen reële waarde van zowel financiële als niet-financiële activa en verplichtingen. IFRS 13 is van toepassing wanneer een andere IFRS waarderingsgrondslagen tegen reële waarde of informatieverschaffing over waarderingsgrondslagen tegen reële waarde voorschrijft of toestaat. De belangrijkste impact voor de Rabobank is de waardering van derivaten waarbij rekening moet worden gehouden met het tegenpartijrisico. Voor activa gebruikte de Rabobank voorheen met name historische informatie om dit risico in te schatten. Onder IFRS 13 maakt de Rabobank, waar mogelijk, gebruik van de meest recente marktinformatie om dit risico te kwantificeren, zoals CDS curves en Monte Carlo simulaties. Daarnaast is rekening gehouden met onze eigen kredietwaardigheid. Deze standaard is van kracht per 1 januari 2013.

IAS 1 Presentatie van de jaarrekening – Presentatie van posten van niet-gerealiseerde resultaten

Deze aanpassing is van kracht per 1 januari 2013 en betreft enkel een presentatiewijziging. In het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten zijn de niet-gerealiseerde resultaten die niet naar de winst-en-verliesrekening zullen worden overgeboekt separaat gepresenteerd.

IAS 19R Personeelsbeloningen

In juni 2011 heeft de IASB verbeteringen gepubliceerd van de vereisten inzake de verantwoording van vergoedingen na uitdiensttreding. Het gaat om omvangrijke wijzigingen, die als volgt kunnen worden samengevat:

- Pensioenoverschotten en -tekorten dienen volledig in de balans te worden opgenomen, rekening houdend met het actiefplafond. Het uitstelmechanisme dat als de corridormethode bekendstond, is geschrapt. De actuariële winsten en verliezen, die in de gewijzigde IAS 19 als herwaarderingen worden aangeduid, dienen zodra ze zich voordoen in de niet-gerealiseerde resultaten te worden opgenomen en mogen niet in een latere periode naar de winst-en-verliesrekening worden overgeboekt.
- Bij wijziging van een regeling dienen backservicekosten te worden verantwoord. Nog niet onvoorwaardelijk geworden uitkeringen mogen niet langer over de wachtperiode worden gespreid.
- De jaarlijkse kosten voor een gefinancierde vergoedingsregeling omvatten nettorentelasten of -baten, die worden berekend door de disconteringsvoet aan het begin van het jaar op het actief of de verplichting uit hoofde van de toegezegdpensioenregeling toe te passen.
- Het onderscheid tussen korte- en langetermijnpersoneelsbeloningen wordt gemaakt op grond van het verwachte tijdstip van afwikkeling in plaats van op het recht van de werknemer.
- Middellange- en langetermijnbeloningsregelingen dienen op dezelfde wijze als pensioenen te worden opgenomen en gewaardeerd. Alle actuariële winsten en verliezen en backservicekosten worden echter onverminderd in de winst-en-verliesrekening verantwoord.
- Een ontslagvergoeding wordt opgenomen:
 - zodra de entiteit kosten van een herstructurering binnen het toepassingsgebied van IAS 37 Voorzieningen, voorwaardelijke verplichtingen en voorwaardelijke activa opneemt waaronder de betaling van ontslagvergoedingen is begrepen; of
 - zodra de entiteit het aanbod van de ontslagvergoedingen niet langer kan intrekken, indien dit tijdstip eerder is.
- Er is extra informatieverschaffing vereist inzake de kenmerken van vergoedingsregelingen, de in de jaarrekening opgenomen bedragen en de risico's die met toegezegdpensioenregelingen en collectieve regelingen van meer werkgevers samenhangen.

IFRS 7 Financiële instrumenten: informatieverschaffing/IAS 32 Financiële instrumenten:

Presentatie – Saldering van financiële activa en financiële verplichtingen

Met de wijziging in IFRS 7 wordt beoogd de verstrekking van aanvullende kwantitatieve informatie over de saldering van financiële activa en financiële verplichtingen verplicht te stellen, zodat gebruikers de uit hoofde van IFRS verstrekte gegevens en de uit hoofde van de Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) van de Verenigde Staten verstrekte gegevens beter met elkaar kunnen vergelijken en op elkaar kunnen laten aansluiten. Deze wijziging is per 1 januari 2013 van kracht en heeft geen invloed op het resultaat of het eigen vermogen.

IAS 12 Winstbelastingen – Uitgestelde belastingen: realisatie van onderliggende activa

Het doel van de wijzigingen in IAS 12 is in een uitzondering op het in IAS 12 vastgelegde waarderingsprincipe te voorzien in de vorm van een weerlegbaar vermoeden dat de boekwaarde van een tegen reële waarde gewaardeerde vastgoedbelegging via verkoop zou worden gerealiseerd en dat een entiteit van het op de verkoop van het onderliggende actief toepasselijke belastingtarief zou moeten gebruikmaken. Deze wijziging is per 1 januari 2013 van kracht en heeft geen invloed op het resultaat of het eigen vermogen.

Wijzigingen in IFRS 1 Overheidsleningen

De wijziging van IFRS 1 betreft de verwerking van overheidsleningen met een rentevoet die lager is dan de markrentevoet door een eerste toepasser van IFRS. Op de overgangdatum naar IFRS moeten alle overheidsleningen als financiële verplichting of als eigen-vermogensinstrument worden geclassificeerd in overeenstemming met IAS 32 – Financiële instrumenten: presentatie. Deze wijziging is niet van toepassing voor de Rabobank.

Verbeteringen in International Financial Reporting Standards cyclus 2009-2011

Doel van de verbeteringen is niet dringende, maar noodzakelijke kwesties te behandelen die door de IASB tijdens de in 2009 begonnen projectcyclus zijn besproken op het gebied van inconsistenties in IFRS of onduidelijke formuleringen. Drie verbeteringen, namelijk de wijzigingen in bijlage D van IFRS 1, IAS 16 en IAS 34, zijn verduidelijkingen of verbeteringen van de desbetreffende standaarden. De andere drie verbeteringen, namelijk de wijzigingen in IFRS 1, IAS 1 en IAS 32, omvatten veranderingen in de bestaande vereisten of bijkomende leidraden betreffende de uitvoering van die vereisten.

Nieuwe en gewijzigde standaarden uitgegeven door de IASB, bekrachtigd door de Europese Unie, maar nog niet van toepassing in het huidige boekjaar

IFRS 10 Geconsolideerde jaarrekening

Deze standaard vervangt de consolidatiebepalingen van de huidige IAS 27 en SIC 12. IFRS 10 heeft belangrijke consequenties voor de afweging wanneer een onderneming 'control' heeft in een andere entiteit. De mogelijke invloed van deze aanpassingen wordt nog onderzocht. Momenteel is de verwachting dat de consolidatiekring niet materieel zal wijzigen. Deze standaard is van kracht per 1 januari 2014.

IFRS 11 Gezamenlijke overeenkomsten

De IASB heeft in mei 2011 een standaard met betrekking tot joint ventures gepubliceerd, die IAS 31 en SIC 13 vervangen. Proportionele consolidatie van joint ventures wordt niet langer toegestaan. Alle belangen in joint ventures dienen volgens de equity methode te worden verwerkt. Met deze wijziging is convergentie met US GAAP bereikt. De overige regels zijn voor een groot deel gelijk aan IAS 31. Deze richtlijn heeft geen invloed op het resultaat en het eigen vermogen, maar heeft wel impact op de samenstelling van het resultaat en zal leiden tot een beperkte balansverkortings. Deze standaard is van kracht per 1 januari 2014.

IFRS 12 Informatieverschaffing over belangen in andere entiteiten

Het doel van IFRS 12 is om gebruikers van de jaarrekening in staat te stellen om het doel en de bijbehorende risico's van belangen in andere entiteiten te beoordelen. En daarnaast de effecten van die belangen op de financiële positie, prestatie en kasstromen te beoordelen. Dit betreft additionele informatieverschaffing en heeft geen invloed op het resultaat en het eigen vermogen. Deze standaard is van kracht per 1 januari 2014.

Wijzigingen in IFRS 10, IFRS 11 en 12 – Overgangsbepalingen

Deze wijzigingen in IFRS 10 – De geconsolideerde jaarrekening, IFRS 11 – Gezamenlijke overeenkomsten en IFRS 12 – Informatieverschaffing over betrokkenheid bij andere entiteiten, hebben tot doel om de overgang naar de nieuwe standaarden te vereenvoudigen. De informatie over de specifieke rubrieken die wordt vereist door IAS 8.20 wordt beperkt tot de meest recente vergelijkende periode. Deze wijziging is van kracht per 1 januari 2014.

Wijzigingen in IFRS 10, IFRS 12 en IAS 27 – Beleggingsentiteiten

IFRS 10 is gewijzigd om beter aan te sluiten bij het bedrijfsmodel van beleggingsentiteiten. Op grond van de standaard zijn beleggingsentiteiten verplicht hun dochterondernemingen te waarderen tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening in plaats van hen te consolideren. IFRS 12 is gewijzigd om de verschaffing van specifieke informatie over dergelijke dochterondernemingen van beleggingsentiteiten verplicht te stellen. Als gevolg van de wijzigingen in IAS 27 beschikken beleggingsondernemingen ook niet meer over de mogelijkheid om investeringen in bepaalde dochterondernemingen ofwel tegen kostprijs, ofwel tegen reële waarde in hun enkelvoudige jaarrekening te waarderen. Deze wijziging heeft nauwelijks impact op de Rabobank en is van kracht per 1 januari 2014.

IAS 27 Enkelvoudige jaarrekening

Dit is een heruitgave van IAS 27. De vereisten voor consolidatie die voorheen opgenomen waren in IAS 27, zijn opgenomen in IFRS 10. De aangepaste standaard is bedoeld voor de enkelvoudige jaarrekening van entiteiten die ook een geconsolideerde jaarrekening opstellen. Deze standaard heeft geen impact op de geconsolideerde jaarrekening van de Rabobank en is van kracht per 1 januari 2014.

IAS 28 Investerings in geassocieerde deelnemingen

In IAS 28 is de accounting voor investeringen in geassocieerde deelnemingen vastgelegd en worden de vereisten voor het verwerken van investeringen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures volgens de equity methode beschreven. Deze standaard heeft geen impact op het resultaat of het eigen vermogen en is van kracht per 1 januari 2014.

Wijzigingen in IAS 39 Financiële instrumenten: novatie van derivaten en voortzetting van hedge accounting

Deze wijzigingen willen uitkomst bieden in situaties waarin een centrale tegenpartij als gevolg van wet- of regelgeving in het kader van een novatie de plaats inneemt van een tegenpartij bij een derivaat dat als een afdekkingsinstrument is aangewezen. Op die manier kan de hedge accounting ondanks de novatie toch worden voortgezet, wat zonder wijziging niet zou zijn toegestaan. Deze standaard heeft geen impact op het resultaat of het eigen vermogen en is van kracht per 1 januari 2014.

Wijzigingen in IAS 36 Bijzondere waardeverminderingen van activa

Met deze wijzigingen wordt beoogd te verduidelijken dat het toepassingsgebied van de informatieverstrijking over de realiseerbare waarde van activa beperkt blijft tot activa die een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan, wanneer deze realiseerbare waarde op de reële waarde minus vervreemdingskosten is gebaseerd. Deze wijziging is van kracht per 1 januari 2014.

Nieuwe standaarden uitgegeven door de IASB, maar nog niet bekrachtigd door de Europese Unie

Wijzigingen in IAS 19 Personeelsbeloningen: werknemersbijdragen

Verbeteringen in International Financial Reporting Standards cyclus 2010-2012

Verbeteringen in International Financial Reporting Standards cyclus 2011-2013

IFRIC Interpretatie 21 Heffingen

Hoewel deze nieuwe vereisten momenteel geanalyseerd worden en de impact nog niet bekend is, verwacht de Rabobank niet dat de invoering van deze gewijzigde standaarden een significant effect zal hebben op het resultaat en het eigen vermogen.

IFRS 9 Financiële instrumenten

In de afgelopen jaren zijn de verschillende onderdelen van IFRS 9 Financiële instrumenten gepubliceerd, die oorspronkelijk van toepassing waren vanaf 2015. Echter in november 2013 heeft de International Accounting Standards Board besloten deze standaard aan te passen en de verplichte toepassing van IFRS 9 uit te stellen tot een nader te bepalen datum. Toepassing van IFRS 9 kan een significante impact hebben op het resultaat en vermogen, dit wordt momenteel onderzocht.

Deze jaarrekening wordt opgesteld op basis van de hierna opgenomen grondslagen. De overige activa en passiva worden, voor zover niet anders vermeld, op basis van de historische kosten verantwoord.

Tenzij anders aangegeven, worden bedragen in deze jaarrekening vermeld in miljoenen euro's.

2.1.1 Veranderingen in waarderingsgrondslagen en presentatie

De gewijzigde standaard IAS 19 is retrospectief toegepast en het effect op de vergelijkende cijfers is als volgt:

| in miljoenen euro's | 31 december 2012 | 1 januari 2012 |
|---|------------------|----------------|
| Effect op eigen vermogen | | |
| Eigen vermogen voor de toepassing van de gewijzigde standaard | 23.902 | 24.478 |
| Toename overige activa | -1.700 | -1.175 |
| Toename overige schulden | -1.357 | - |
| Afname voorzieningen | 510 | 293 |
| | -2.547 | -882 |
| Eigen vermogen na toepassing van de gewijzigde standaard | 21.355 | 23.596 |

Daarnaast is ook nettowinst over 2012 aangepast van 1.048 naar 994.

De nieuwe standaard IFRS 13 is prospectief toegepast en heeft voor de Rabobank tot gevolg dat een nieuwe methode voor het schatten van het tegenpartijrisico van derivaten is toegepast vanaf 1 januari 2013. Hierdoor is de post 'Derivaten' aan de actiefzijde met 79 en passiefzijde van de balans met 64 afgenomen. Overig resultaat na belastingen is met hetzelfde bedrag gedaald.

2.1.2 Oordelen en schattingen

Het opstellen van de jaarrekening vereist dat het management schattingen doet en aannames hanteert die van invloed zijn op de gerapporteerde bedragen van activa en verplichtingen, op de rapportering van voorwaardelijke activa en verplichtingen op de datum van de halfjaarrekening en op de gerapporteerde bedragen van baten en lasten gedurende de verslagperiode. Het betreft met name het vaststellen van de voorzieningen, belastingen, consolidatie, het bepalen van reële waarden van activa en passiva en het vaststellen van bijzondere waardeverminderingen. Hierbij worden de situaties beoordeeld, gebaseerd op beschikbare financiële gegevens en informatie. Hoewel deze schattingen worden gedaan op basis van de meest zorgvuldige beoordeling door het management van actuele gebeurtenissen en acties, kunnen de daadwerkelijke resultaten afwijken van deze schattingen. Door verslechterde marktomstandigheden voor zowel woningen als commercieel vastgoed en het beperkte aantal transacties zijn de onzekerheden met betrekking tot de waardering van vastgoed (grondposities, onderhanden werk, gereed product en vastgoedbeleggingen) en vastgoedfinanciering toegenomen. De waardering van vastgoed kent verschillende aannames en waarderingstechnieken. Het gebruik van verschillende aannames en technieken kan, door het subjectieve karakter, tot verschillende uitkomsten leiden. Deze jaarrekening is opgesteld op basis van continuïteit en er zijn geen aanwijzingen waaruit geconcludeerd zou moeten worden dat dit anders wordt.

2.2 Kapitaalbelangen

2.2.1 Dochterondernemingen

De dochterondernemingen, dat wil zeggen de ondernemingen en overige entiteiten, inclusief voor een bijzonder doel opgerichte entiteiten – special purpose entities – waarbij de Rabobank, direct of indirect, zeggenschap heeft over het financiële en operationele beleid, zijn gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde. Dochterondernemingen worden verwerkt per de datum waarop de effectieve zeggenschap overgaat op de Rabobank en worden niet langer verwerkt per de datum waarop deze zeggenschap eindigt.

2.2.2 Joint ventures

Het belang van de Rabobank in entiteiten waarover de zeggenschap wordt gedeeld, is gewaardeerd tegen nettovermogenswaarde.

2.2.3 Investerings in geassocieerde deelnemingen

Investerings in geassocieerde deelnemingen worden verantwoord op basis van de nettovermogenswaarde. Hierbij wordt het aandeel van de Rabobank in de winsten of verliezen, met inachtneming van de Rabobank grondslagen, na de verwerving van deelnemingen verantwoord in de winst-en-verliesrekening en haar

aandeel in de mutaties in reserves na de verwerving wordt verantwoord in reserves. De cumulatieve mutaties na de verwerving worden aangepast in de kostprijs van de investering.

Geassocieerde deelnemingen zijn entiteiten waarop de Rabobank invloed van betekenis heeft en waarin ze normaliter tussen de 20% en 50% van de stemrechten houdt, maar waarover ze geen zeggenschap heeft.

De investering van de Rabobank in geassocieerde deelnemingen omvat ook goodwill bij de verwerving.

Als het aandeel van de Rabobank in de verliezen van een deelneming gelijk is aan of groter dan haar belang in de deelneming, verantwoordt de Rabobank geen verdere verliezen, tenzij de Rabobank verplichtingen is aangegaan of betalingen heeft gedaan ten behoeve van de deelnemingen.

2.3 Afgeleide financiële instrumenten en hedging

2.3.1 Algemeen

Afgeleide financiële instrumenten (derivaten) omvatten over het algemeen vreemdevalutacontracten, valuta- en rentefutures, forward rate agreements, valuta- en renteswaps en valuta- en renteopties (zowel geschreven als verworven). Afgeleide financiële instrumenten kunnen hetzij aan een beurs verhandeld worden of over the counter (OTC) tussen de Rabobank en een cliënt. Alle derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde. De reële waarde wordt bepaald aan de hand van genoteerde marktprijzen, door handelaren aangeboden prijzen, modellering van contant gemaakte kasstromen en optiewaarderingsmodellen op basis van de actuele marktprijzen en contractuele prijzen voor de onderliggende instrumenten en de tijdswaarde van geld, rendementscurves en de volatiliteit van de onderliggende activa of verplichtingen. Alle derivaten worden opgenomen als activa wanneer hun reële waarde positief is en als verplichtingen wanneer hun reële waarde negatief is.

Derivaten die zijn besloten in overige financiële instrumenten worden als afzonderlijke derivaten behandeld als de risico's en kenmerken ervan niet nauw samenhangen met die van het basiscontract en het basiscontract niet tegen reële waarde is opgenomen, waarbij ongerealiseerde winsten en verliezen in de resultaten worden opgenomen.

2.3.2 Niet als afdekking gebruikte instrumenten

Wanneer de Rabobank derivaten voor handelsdoeleinden aangaat, worden gerealiseerde en ongerealiseerde winsten en verliezen verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

2.3.3 Afdekkingsinstrumenten

De Rabobank maakt tevens gebruik van afgeleide financiële instrumenten als onderdeel van het balansbeheer voor de Rabobank Groep inclusief lokale Rabobanken om renterisico's, kredietrisico's en valutarisico's te beheersen. De Rabobank maakt gebruik van de mogelijkheden die de EU heeft geboden door de carve-out in IAS 39. Door de carve-out kan op bepaalde posities wel fair value portfolio hedge accounting worden toegepast. Op de datum dat zij een afgeleid contract aangaat, kan de Rabobank bepaalde derivaten aanwijzen als (1) een afdekking van de reële waarde van een op de balans opgenomen actief of verplichting (reëlewaardeafdekking); (2) een afdekking van een toekomstige kasstroom toe te rekenen aan een op de balans opgenomen actief of verplichting, een verwachte transactie of vaste verplichting (kasstroomafdekking); of (3) een afdekking van een netto-investering in een buitenlandse entiteit (netto-investeringsafdekking). Hedge accounting kan, voor op deze wijze aangewezen derivaten, worden gebruikt als aan bepaalde criteria is voldaan. De criteria waaraan een afgeleid financieel instrument moet voldoen voor verantwoording als afdekkingsinstrument omvatten ook:

- formele documentatie van het afdekkingsinstrument, de afgedekte positie, de doelstelling van de afdekking, de strategie en de afdekkingsrelatie wordt opgesteld voordat hedge accounting wordt toegepast;
- de afdekking is naar verwachting effectief (binnen een bandbreedte van 80% tot 125%) in het bereiken van compensatie van aan het afgedekte risico toe te rekenen veranderingen in reële waarde of kasstromen van de afgedekte positie gedurende de hele verslagperiode;
- de afdekking is vanaf het begin continu effectief.

Wijzigingen in de reële waarde van derivaten die worden aangemerkt als reëlewaardehedge en die effectief blijken in relatie tot het afgedekte risico, worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening, samen met de overeenkomstige wijziging in reële waarde van de afgedekte activa of verplichtingen die worden toegerekend aan die specifieke afgedekte risico's.

Wanneer de afdekking niet langer voldoet aan de criteria voor hedge accounting (reëlewaardehedge model), wordt de aanpassing van de boekwaarde van een afgedekt rentedragend financieel instrument geamortiseerd ten gunste of ten laste van de winst-en-verliesrekening over de periode tot einde van de gehedgde periode. De aanpassing van de boekwaarde van een afgedekt eigenvermogensinstrument wordt verantwoord als eigen vermogen tot de afstoting van het eigenvermogensinstrument (netto-investeringsafdekking). Wijzigingen in de reële waarde van derivaten die worden aangemerkt en kwalificeren als kasstroomafdekkingen en die effectief blijken in relatie tot het afgedekte risico, worden verantwoord in de afdekkingsreserve in het eigen vermogen, het niet-effectieve deel van wijzigingen in de reële waarde van de derivaten wordt verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

Als de verwachte transactie of de vaste verplichting resulteert in de verantwoording van een niet-financieel actief of een niet-financiële verplichting, worden winsten en verliezen die voorheen uitgesteld waren in het eigen vermogen overgedragen uit het eigen vermogen en opgenomen in de initiële waardering van de kostprijs van het actief of de verplichting. Voor het overige worden in het eigen vermogen uitgestelde bedragen overgebracht naar de winst-en-verliesrekening en gerubriceerd als baten of lasten in de periodes waarin de afgedekte vaste verplichting of de verwachte transactie van invloed is op de winst-en-verliesrekening.

Bepaalde afgeleide transacties, die weliswaar als economische afdekkingen fungeren in het kader van de risicobeheersposities van de Rabobank, kwalificeren zich niet voor hedge accounting volgens de specifieke regels in IFRS en worden dus behandeld als voor handelsdoeleinden aangehouden derivaten.

In het kader van risicomangement worden verschillende risico's, waaronder rente- en liquiditeitsrisico's, verbonden aan verstrekte hypotheek en aangetrokken spaargelden, bij de lokale Rabobanken door middel van intercompany leningen en derivaten doorgegeven aan Rabobank Nederland. Rabobank Nederland sluit ter dekking van deze risico's derivaten af met externe partijen en past hiervoor in de geconsolideerde jaarrekening hedge accounting toe. Deze risico's staan door de overdracht in diverse vormen op de balans van Rabobank Nederland. Deze vormen tezamen het hedged item voor de hedge in de enkelvoudige jaarrekening waarvoor hedge accounting plaatsvindt in overeenstemming met RJ 290.

2.3.4 Handelsverplichtingen

Handelsverplichtingen bestaan voornamelijk uit alle negatieve reële waarden van derivaten en leveringsverplichtingen uit shortverkopen van effecten. Effecten worden short verkocht om winst te genereren uit hoofde van kortetermijnprijschommelingen. De effecten benodigd voor de afwikkeling van shortverkopen worden verkregen door effectenuitleningsovereenkomsten of effectenterugkoopovereenkomsten. Short verkochte effecten worden opgenomen tegen reële waarde per balansdatum.

2.4 Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa (handelsportefeuille)

Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa zijn financiële activa die zijn verworven om winst te genereren uit kortetermijnfluctuaties in prijzen of marges van handelaren, of financiële activa die onderdeel zijn van een portefeuille die een patroon van kortetermijnwinstneming kent.

Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa worden gewaardeerd tegen reële waarde op basis van genoteerde biedprijzen. Alle gerelateerde gerealiseerde en ongerealiseerde winsten en verliezen worden opgenomen onder 'Resultaten uit financiële activa en verplichtingen tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening'. Rente verdiend op voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa wordt verantwoord als rentebaten.

Dividenden ontvangen op voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa worden verantwoord als 'Resultaten uit financiële activa en verplichtingen tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening'.

Alle aankopen en verkopen van voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa die levering vereisen binnen een door regelgeving of marktconventie voorgeschreven tijdslimiet, worden verantwoord op de transactiedatum.

2.5 Overige financiële activa en verplichtingen tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening

De Rabobank heeft ervoor geopteerd om als financiële activa en verplichtingen tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening financiële instrumenten aan te wijzen die niet worden verworven of aangegaan om winst te genereren uit kortetermijnfluctuaties in prijzen of marges van handelaren. Deze financiële instrumenten, waaronder venture capital, worden gewaardeerd tegen reële waarde.

Financiële activa en verplichtingen zijn door het management in deze categorie geclassificeerd bij eerste verwerking, wanneer wordt voldaan aan (één van de) volgende criteria:

- deze aanwijzing elimineert of vermindert significant een inconsistente behandeling die anders zou zijn ontstaan bij het waarderen van de activa of verplichtingen of bij het erkennen van winsten of verliezen op verschillende waarderingsgrondslagen; of
- de activa en verplichtingen zijn onderdelen van een groep van financiële activa en/of financiële verplichtingen die gemanaged en beoordeeld worden op basis van de reële waarde in overeenstemming met een gedocumenteerde risicomanagementstrategie of investeringsstrategie; of
- het financieel instrument bevat een 'embedded' derivaat, tenzij het 'embedded' derivaat geen significante impact heeft op de kasstromen of als het evident is dat, met een beperkte of geen analyse, het derivaat niet apart hoeft te worden opgenomen.

Rente verdiend of te betalen op deze activa en verplichtingen wordt verantwoord als rentebaten of -lasten. Alle overige gerealiseerde en ongerealiseerde winsten en verliezen bij herwaardering van deze financiële instrumenten tegen reële waarde worden opgenomen onder 'Resultaat uit overige financiële activa en verplichtingen'. Alle aankopen en verkopen van overige financiële activa en verplichtingen tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening die levering vereisen binnen een door regelgeving of marktconventie voorgeschreven tijdslimiet, worden verantwoord op de transactiedatum.

2.6 Day 1 profit

Als er op het moment van het aangaan van een financieel instrument tegen reële waarde gebruikgemaakt wordt van waarderingstechnieken, dan kan er een verschil ontstaan tussen de transactieprijs en de reële waarde. Een eventueel verschil hiertussen wordt de day 1 profit genoemd. De Rabobank verantwoordt deze winst onmiddellijk onder 'Resultaten uit financiële activa en verplichtingen tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening', wanneer de waarderingstechniek gebaseerd is op waarneembare inputs (van actieve markten). Als gebruikgemaakt is van niet-waarneembare inputs, dan wordt de day 1 profit geamortiseerd over de looptijd van de transactie en verantwoord als 'Overige schulden'. De winst wordt alsnog genomen als het betreffende financiële instrument verkocht is of de gegevensinvoer alsnog waarneembaar is geworden.

2.7 Voor verkoop beschikbare financiële activa (beleggingsportefeuille)

Het management bepaalt de rubricering van financiële activa op de datum van verwerving, de rubricering is afhankelijk van het doel waarvoor de beleggingen worden verkregen.

Financiële activa die zijn bedoeld om voor onbepaalde tijd te worden aangehouden en die kunnen worden verkocht om te voorzien in liquiditeitsbehoeften of als reactie op wijzigingen in het rentetarief, wisselkoersen of aandelenkoersen, worden gerubriceerd als voor verkoop beschikbaar.

Voor verkoop beschikbare financiële activa worden bij eerste waardering verantwoord tegen reële waarde inclusief transactiekosten, op basis van genoteerde biedprijzen of bedragen afgeleid uit kasstroommodellen.

De reële waarde voor niet-genoteerde eigenvermogensinstrumenten, die wordt geschat op basis van geëigende koerswinstverhoudingen, is aangepast om de specifieke omstandigheden van de emittent te weerspiegelen. Ongerealiseerde winsten en verliezen, voortvloeiend uit wijzigingen in de reële waarde van als voor verkoop beschikbaar gerubriceerde financiële activa, worden verantwoord in het eigen vermogen, tenzij het geamortiseerde rente betreft. Als de financiële activa worden afgestoten, worden de aanpassingen van de reële waarde opgenomen in de winst-en-verliesrekening.

Het management beoordeelt op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen bestaan dat voor verkoop beschikbare activa een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan. Objectieve aanwijzingen voor een mogelijke waardevermindering kunnen zijn:

- significante financiële problemen bij de emittent;
- contractbreuk met betrekking tot rentebetalingen of aflossingen;
- het wegvallen van een actieve markt voor dat financieel actief vanwege financiële moeilijkheden.

Eigenvermogensinstrumenten worden geacht een bijzondere waardevermindering te hebben ondergaan, wanneer de kostprijs de realiseerbare waarde duurzaam overtreft. Dat wil zeggen dat de reële waarde langdurig of significant lager is dan de kostprijs. Voor de investeringen in de vorm van niet-genoteerde eigenvermogensinstrumenten wordt de realiseerbare waarde bepaald door toepassing van erkende waarderingstechnieken. Voor genoteerde financiële activa wordt de realiseerbare waarde bepaald aan de hand van de marktprijs. Bijzondere waardeverminderingen op eigenvermogensinstrumenten worden later niet teruggenomen via de winst-en-verliesrekening.

Vreemdvermogensinstrumenten hebben een bijzondere waardevermindering ondergaan als er objectieve aanwijzingen zijn dat de daling van de reële waarde zodanig is dat het niet redelijk is om te veronderstellen dat de waarde in de voorzienbare toekomst zal herstellen tot het niveau van de boekwaarde.

Als er sprake is van een bijzondere waardevermindering wordt het cumulatieve verlies bepaald als het verschil tussen kostprijs en de huidige reële waarde, verminderd met eventueel eerder verantwoorde bijzondere waardeverminderingen. Dit wordt overgeboekt van de herwaardingsreserve in het eigen vermogen naar de winst-en-verliesrekening. Wanneer in een periode daarna de bijzondere waardevermindering van vreemdvermogensinstrumenten afneemt en de afname objectief kan worden toegeschreven aan een gebeurtenis die zich na de afwaardering heeft afgespeeld, wordt de bijzondere waardevermindering teruggenomen via de winst-en-verliesrekening.

Alle aankopen en verkopen volgens standaardmarktconventies van voor verkoop beschikbare financiële activa worden verantwoord op de transactiedatum. Alle overige aankopen en verkopen worden verantwoord op de datum van afwikkeling.

2.8 Terugkoopovereenkomsten en omgekeerde terugkoopovereenkomsten (professionele effectentransacties)

Financiële activa die zijn verkocht onder voorbehoud van een gerelateerde terugkoopovereenkomst (terugkoopovereenkomsten) worden in de jaarrekening opgenomen als 'Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa' of 'Voor verkoop beschikbare financiële activa'. De verplichting ten aanzien van de tegenpartij is opgenomen in 'Schulden aan andere banken' of 'Toevertrouwde middelen' al naar gelang van toepassing.

Financiële activa verworven in het kader van terugkoopovereenkomsten (omgekeerde terugkoopovereenkomsten) worden opgenomen als 'Vorderingen op andere banken' of 'Kredieten aan cliënten', al naar gelang van toepassing. Het verschil tussen verkoopprijs en terugkooopprijs wordt verantwoord als rentebaten of rentelasten over de duur van de overeenkomsten op basis van de effectieverentemethode.

2.9 Securitatisatie en overige regelingen voor verwijdering van de balans

De Rabobank securitiseert, verkoopt en onderhoudt verschillende financiële activa, waarbij sprake kan zijn van een verkoop van deze activa aan special purpose entities (SPE's) die op hun beurt effecten uitgeven aan beleggers. De Rabobank kan een belang houden in de vertitelde en verkochte financiële activa in de vorm

van achtergestelde interest-only strips, achtergestelde effecten, spread accounts, servicingrechten, garanties, put- en callopties en overige regelingen.

Een financieel actief (of een deel van een financieel actief) wordt van de balans verwijderd als:

- de rechten op de kasstromen uit het actief aflopen;
- de rechten op de kasstromen uit het actief en nagenoeg alle risico's en voordelen van het eigendom van het actief worden overgedragen;
- een verplichting om de kasstromen uit het actief over te dragen verondersteld wordt en nagenoeg alle risico's en voordelen worden overgedragen;
- niet alle economische risico's en voordelen worden overgedragen of behouden maar de zeggenschap over het actief wordt overgedragen.

Een financiële verplichting (of een deel daarvan) wordt van de balans verwijderd als de financiële verplichting tenietgaat, dat wil zeggen wanneer de in het contract vastgelegde verplichting nagekomen of ontbonden wordt, dan wel afloopt.

Als de Rabobank de zeggenschap over het actief behoudt maar niet nagenoeg alle risico's en voordelen, wordt het actief verantwoord overeenkomstig de mate van de aanhoudende betrokkenheid van de Rabobank. Een gerelateerde verplichting wordt eveneens verantwoord overeenkomstig de mate van aanhoudende betrokkenheid. De verantwoording van de wijziging in de waarde van de verplichting geschiedt in overeenstemming met de verantwoording van wijzigingen in de waarde van het actief.

Wanneer een transactie niet aan de bovenstaande voorwaarden voldoet voor verwijdering van de balans, wordt zij verantwoord als een lening met zekerheidsstelling.

Voor zover een overdracht van een financieel actief zich niet kwalificeert voor verwijdering van de balans, worden de contractuele rechten van de Rabobank in verband met de overdracht niet afzonderlijk verantwoord als derivaten als verantwoording van zowel het afgeleide als het overgedragen actief, danwel de verplichting voortvloeiend uit de overdracht zou resulteren in dubbele verantwoording van dezelfde rechten of verplichtingen.

Winsten of verliezen op securitisatie of verkooptransacties hangen voor een deel af van de vorige boekwaarde van de financiële activa die bij de overdracht zijn betrokken. De boekwaarde van deze activa wordt toegerekend aan de verkochte en de aangehouden belangen op basis van de relatieve reële waarde van deze belangen op de datum van verkoop. Winsten of verliezen worden verantwoord op het tijdstip van de overdracht en worden verantwoord in het resultaat.

De bepaling van de reële waarde van de verkochte en de aangehouden belangen geschiedt op basis van genoteerde marktprijzen of door bepaling van de contante waarde van verwachte kasstromen op basis van prijsmodellen die rekening houden met verschillende aannames, zoals kredietverliezen, rekenrente, rendementscurves, betalingssnelheid en overige factoren.

De Rabobank bepaalt of de SPE in de geconsolideerde jaarrekening moet worden opgenomen. De Rabobank voert daartoe een beoordeling uit van de SPE door een reeks van factoren te overwegen, waaronder de activiteiten, besluitvormingsbevoegdheden en de toerekening van voordelen en risico's van de activiteiten van de SPE.

2.10 Geldmiddelen en kasequivalenten

Kasequivalenten zijn zeer liquide investeringen voor de korte termijn, die worden aangehouden om te kunnen voldoen aan kortetermijnverplichtingen in geldmiddelen en niet zozeer voor investeringen of andere doeleinden. De resterende looptijd is minder dan negentig dagen vanaf de aankoopdatum. Ze zijn eenvoudig converteerbaar in vaststaande geldbedragen en onderhevig aan een verwaarloosbaar risico van waardeveranderingen.

2.11 Saldering van financiële activa en verplichtingen

Financiële activa en financiële verplichtingen worden gesaldeerd en het nettobedrag wordt in de balans opgenomen als er een juridisch afdwingbaar recht is om de verantwoorde bedragen te salderen en als het voornemen bestaat om de verwachte toekomstige kasstromen op nettobasis te verrekenen, of tegelijkertijd het actief te realiseren en de verplichting af te wikkelen. Het betreft hier met name saldering van rekening courant en derivaten. De saldering van belastingen wordt behandeld in paragraaf 2.23.

2.12 Vreemde valuta

2.12.1 Buitenlandse entiteiten

Posten opgenomen in de jaarrekening van elke entiteit in de Rabobank Groep worden gewaardeerd op basis van de valuta die het best de economische realiteit van de onderliggende gebeurtenissen en omstandigheden weergeeft die relevant zijn voor die entiteit (de functionele valuta).

Deze jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de moedermaatschappij. Winst-en-verliesrekeningen en kasstromen van buitenlandse entiteiten worden omgerekend in de presentatievaluta van de Rabobank tegen de koers op transactiedata die te benaderen is door middel van gemiddelde koersen en hun balans wordt omgerekend tegen de wisselkoersen op 31 december. Valutakoersverschillen voortvloeiend uit de omrekening van de netto-investering in buitenlandse entiteiten en van leningen en overige valuta-instrumenten, aangemerkt als hedges van dergelijke investeringen, worden verwerkt in het eigen vermogen. Wanneer een buitenlandse entiteit is verkocht, worden dergelijke valutakoersverschillen verantwoord in de winst-en-verliesrekening als deel van de winst of verlies op verkoop.

Goodwill en reëlewaardeaanpassingen, voortvloeiend uit de overname van een buitenlandse entiteit, worden verantwoord als activa en verplichtingen van de buitenlandse entiteit en omgerekend tegen de slotkoers.

2.12.2 Transacties in vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta worden omgerekend in de waarderingsvaluta op basis van de wisselkoersen op de transactiedatum. Omrekeningsverschillen die ontstaan bij afwikkeling van dergelijke transacties en bij omrekening van monetaire activa en verplichtingen, luidend in buitenlandse valuta, worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening. Omrekeningsverschillen die kwalificeren als netto-investeringsafdekkingen worden verantwoord in het eigen vermogen.

Omrekeningsverschillen op schuldpapieren en overige monetaire financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde worden opgenomen onder valutakoerswinsten en verliezen. Omrekeningsverschillen op niet-monetaire posten, zoals voor handelsdoeleinden aangehouden eigenvermogensinstrumenten, worden verantwoord als deel van reëlewaardewinsten of -verliezen. Omrekeningsverschillen op voor verkoop beschikbare niet-monetaire posten worden opgenomen onder de herwaarderingsreserve in het eigen vermogen.

2.13 Rente

Rentebaten en -lasten worden op basis van het toerekeningsbeginsel verantwoord in de winst-en-verliesrekening voor alle rentedragende instrumenten waarbij de effectieverentemethode wordt gehanteerd. Rentebaten omvatten mede coupons met betrekking tot vastrentende financiële activa en voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa en geaccumuleerd agio en disagio op schatkistpapier en overige contant gemaakte instrumenten. Wanneer leningen onderhevig zijn aan bijzondere waardevermindering, worden zij afgewaardeerd tot hun realiseerbare bedragen. Rentebaten worden vervolgens verantwoord op basis van het oorspronkelijke rentetarief dat is gehanteerd om de toekomstige kasstromen contant te maken om het realiseerbare bedrag te bepalen. De rente op handelsderivaten aangehouden voor economische afdekkingsdoeleinden wordt afzonderlijk gepresenteerd onder de rentebaten.

2.14 Provisies

Inkomsten uit hoofde van vermogensbeheeractiviteiten bestaan voornamelijk uit unit trust, fondsenbeheer en administratie. Baten uit vermogensbeheer en assurantiebemiddeling worden verantwoord als verdiend wanneer de dienst is geleverd.

Provisies worden verantwoord op basis van het toerekeningsbeginsel. Provisies voortvloeiend uit het onderhandelen of deelnemen aan het onderhandelen van een transactie voor een derde, bijvoorbeeld de overname van leningen, aandelen of overige effecten of de aankoop of verkoop van ondernemingen, worden verantwoord bij afronding van de onderliggende transacties.

2.15 Kredieten aan cliënten en vorderingen op andere banken

Kredieten aan cliënten en vorderingen op andere banken zijn niet-afgeleide financiële activa met vaste of bepaalde betalingen, die niet op een actieve markt zijn genoteerd. Als uitzondering hierop gelden dergelijke activa die door de Rabobank geclassificeerd zijn als aangehouden voor handelsdoeleinden of bij eerste opname in de balans aangemerkt zijn als gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de winst-en-verliesrekening of als beschikbaar voor verkoop. Kredieten aan cliënten en vorderingen op andere banken worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde inclusief transactiekosten en vervolgens op basis van de geamortiseerde kostprijs inclusief transactiekosten.

De leningen worden onderworpen aan een individuele of een collectieve impairmentanalyse. Een waarderingscorrectie, voorziening voor verwachte verliezen op leningen, wordt gemaakt als er objectieve aanwijzingen zijn dat de Rabobank niet alle ingevolge de oorspronkelijke contractuele bepalingen verschuldigde bedragen zal kunnen innen. Het bedrag van de voorziening is het verschil tussen de boekwaarde en het realiseerbare bedrag, zijnde de contante waarde van verwachte kasstromen. Hierin zijn – naast de verwachte rente-inkomsten en aflossingen – de bedragen opgenomen, die realiseerbaar zijn uit garanties en waarborgen en contant gemaakt zijn tegen het oorspronkelijke (gemiddelde) effectieve rentetarief van leningen.

De voorziening voor leningen omvat verliezen wanneer er objectieve aanwijzingen zijn dat er op de balansdatum sprake is van verliezen in onderdelen van de leningenportefeuille.

Objectieve aanwijzingen voor een mogelijke waardevermindering kunnen zijn:

- significante financiële problemen bij de kredietnemer;
- in gebreke blijven of nalatigheid van kredietnemers bij de betaling van interest en/of aflossing;
- heronderhandeling van een lening;
- kans op faillissement of financiële reorganisatie bij de kredietnemer;
- veranderende betalingsstatus van kredietnemers;
- veranderingen in economische omstandigheden die aanleiding kunnen geven tot het in gebreke blijven van de kredietnemer.

Bij elk afzonderlijk bedrijfs onderdeel worden de verliezen geschat op basis van de kredietwaardigheidsbeoordeling van de leners en de waarde van de zekerheden die zijn ondergezet ten behoeve van de Rabobank, waarbij rekening wordt gehouden met de actuele economische omstandigheden waarin de leners hun activiteiten ontplooiën. De boekwaarde van de leningen wordt verminderd door gebruik te maken van een voorzieningenrekening, gebaseerd op het door de Rabobank meest waarschijnlijk geachte scenario, en het bedrag van het verlies wordt verantwoord in de winst-en-verliesrekening. Afboekingen van voorzieningen voor verwachte verliezen op leningen vinden plaats zodra het uitwinningsproces is beëindigd, de gestelde zekerheden te gelde zijn gemaakt en er vrijwel geen andere verhaalsmogelijkheid meer is en bij een formele schuldkwijtschelding. Als er nagenoeg geen continuïteitsperspectief is, vindt op portefeuilleniveau afboeking van een voorziening plaats voor verwachte verliezen op leningen tot de hoogte van het bedrag dat als oninbaar beschouwd wordt. Alsnog geïnde bedragen worden ten gunste gebracht van de post 'Waardeveranderingen' in de winst-en-verliesrekening. Zodra het continuïteitsperspectief is hersteld en achterstanden conform afspraak zijn ingelopen, wordt de lening niet langer als impaired (onvolwaardig) beschouwd. Het management beoordeelt continu deze heronderhandelde leningen om er zeker van te zijn dat aan alle criteria is voldaan en dat de toekomstige kasstromen naar verwachting plaatsvinden.

Het management beoordeelt op iedere balansdatum of er objectieve aanwijzingen bestaan dat geherclassificeerde leningen die voorheen als voor verkoop beschikbare activa waren opgenomen, een bijzondere waardevermindering hebben ondergaan.

Voor uitzettingen die binnen CRD III worden gekwalificeerd als corporate uitzettingen, worden de uitzettingen gemeten volgens het één-obligor principe. Dit principe houdt in dat het goedgekeurde limiet voor een debiteur van toepassing is op de som van alle uitzettingen – inclusief derivaten, garanties en dergelijke – van de debiteurgroep waartoe de debiteur behoort. Tot een debiteurgroep behoren alle debiteuren die vallen binnen de economische entiteit waarin juridische entiteiten en bedrijven organisatorisch verwant zijn. Daarnaast behoren ook de meerderheidsaandeelhouders tot de economische entiteit. Het one-obligor principe is entiteit overstijgend; de uitzettingen van de debiteuren groep over alle groepsonderdelen worden meegenomen.

2.16 Immateriële vaste activa

2.16.1 Goodwill

Goodwill vertegenwoordigt het bedrag waarmee de kostprijs van een overname de reële waarde te boven gaat van het aandeel van de Rabobank in de nettoactiva en de voorwaardelijke verplichtingen van de verworven dochteronderneming of deelneming op de overnamedatum. Bij iedere overname wordt het overige belang derden in de overgenomen entiteit gewaardeerd tegen reële waarde of tegen het proportionele deel van de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen entiteit. Jaarlijks, of vaker als er aanwijzingen zijn, wordt er een impairmenttest uitgevoerd om vast te stellen of een bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden.

2.16.2 Ontwikkelingskosten van software

Kosten in verband met de ontwikkeling of instandhouding van software worden verantwoord als een last wanneer zij worden gemaakt. Kosten die direct worden gemaakt in verband met identificeerbare en unieke softwareproducten waarover de Rabobank de zeggenschap heeft en die waarschijnlijk gedurende een periode langer dan een jaar economische voordelen zullen opleveren die de kosten te boven gaan, worden verantwoord als immateriële activa. Directe kosten omvatten ook personeelskosten van het software-ontwikkelingsteam, financieringskosten en een geëigend deel van de relevante overhead.

Uitgaven die de prestaties van software verbeteren ten opzichte van hun oorspronkelijke specificaties worden aan de oorspronkelijke kostprijs van de software toegevoegd. Softwareontwikkelingskosten worden verantwoord als activa en lineair afgeschreven over hun gebruiksduur van maximaal vijf jaren.

2.16.3 Overige immateriële vaste activa

De overige immateriële vaste activa bestaan voornamelijk uit immateriële vaste activa die nieuw zijn geïdentificeerd bij bedrijfscombinaties en worden afgeschreven overeenkomstig de looptijd van de activa. De activa worden jaarlijks beoordeeld op bijzondere waardevermindering, op basis van verwachte toekomstige cashflows. Een bijzonder waardeverminderingverlies wordt opgenomen als verwachte toekomstige winsten de waarde van het actief niet ondersteunen.

2.16.4 Bijzondere waardevermindering van goodwill

Goodwill wordt jaarlijks in het vierde kwartaal van het boekjaar, of vaker als er een indicatie is die wijst op een mogelijke bijzondere waardevermindering, getoetst op bijzondere waardevermindering door een vergelijking van de realiseerbare waarde met de boekwaarde. De hoogste van de bedrijfswaarde enerzijds en de reële waarde verminderd met verkoopkosten anderzijds bepaalt de realiseerbare waarde. Het type van overgenomen onderneming is bepalend voor de definiëring van kasstroomgenererende eenheden.

De bedrijfswaarde van een kasstroomgenererende eenheid wordt bepaald door berekening van de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen van die kasstroomgenererende eenheid met de rentevoet voor belasting. De belangrijkste aannames die zijn gebruikt in het kasstroommodel zijn afhankelijk van de inputgegevens die verschillende financiële en economische variabelen weerspiegelen, zoals de risicovrije rente in een land en een premie die het inherente risico van de betreffende entiteit weergeeft. Deze variabelen worden bepaald op basis van een beoordeling door het management. Bijzondere waardeverminderingen van goodwill worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

2.16.5 Bijzondere waardevermindering van overige immateriële vaste activa

Telkens op de balansdatum beoordeelt de Rabobank of er aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van de overige immateriële activa. Is er sprake van dergelijke aanwijzingen, dan wordt een analyse uitgevoerd om te beoordelen of de boekwaarde van de overige immateriële activa volledig realiseerbaar is. Afwaardering vindt plaats wanneer de boekwaarde hoger is dan het realiseerbare bedrag. Voor de goodwill en de software in ontwikkeling wordt jaarlijks per balansdatum, of vaker als er een aanwijzing is, een impairmenttest uitgevoerd om vast te stellen of een bijzondere waardevermindering heeft plaatsgevonden. Bijzondere waardeverminderingen en terugboekingen van bijzondere waardeverminderingen van de overige immateriële vaste activa worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord als 'Andere beheerskosten'.

2.17 Materiële vaste activa

Apparatuur (voor eigen gebruik) wordt verantwoord tegen historische kosten na aftrek van geaccumuleerde afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen.

Vaste activa, terreinen en gebouwen (voor eigen gebruik) bestaan hoofdzakelijk uit kantoren en worden eveneens verantwoord tegen kostprijs, na aftrek van geaccumuleerde afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen.

Afschrijvingen worden als volgt lineair berekend ter afwaardering van de kostprijs van dergelijke activa tot hun restwaarde over hun geschatte gebruiksduur.

| - Terreinen | Niet afgeschreven |
|---|-------------------|
| - Gebouwen | 25 - 40 jaar |
| Apparatuur, waaronder | |
| - Computerapparatuur | 1 - 5 jaar |
| - Overige apparatuur en motorvoertuigen | 3 - 8 jaar |

De Rabobank beoordeelt jaarlijks of er aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen van materiële vaste activa. Wanneer de boekwaarde van een actief groter is dan het geschatte realiseerbare bedrag, wordt deze onmiddellijk afgewaardeerd naar het realiseerbare bedrag. Bijzondere waardeverminderingen en terugboekingen van bijzondere waardeverminderingen van materiële vaste activa worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord als 'Andere beheerskosten'. Winsten en verliezen op afstoting van materiële vaste activa worden bepaald ten opzichte van hun boekwaarde en worden verwerkt bij de bepaling van het bedrijfsresultaat. Herstelwerkzaamheden en instandhouding worden ten laste gebracht van de winst-en-verliesrekening wanneer de uitgave is gedaan. Uitgaven die de voordelen van terreinen en gebouwen verlengen of vergroten ten opzichte van hun oorspronkelijke gebruik, worden geactiveerd en vervolgens afgeschreven.

2.18 Vastgoedbeleggingen

Vastgoedbeleggingen, voornamelijk bestaand uit kantoorgebouwen, worden aangehouden voor de langetermijnhuurbaten en worden niet gebruikt door de Rabobank of haar dochterondernemingen. Vastgoedbeleggingen worden verantwoord als langetermijnbelegging en opgenomen tegen kostprijs na aftrek van geaccumuleerde afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De vastgoedbeleggingen worden afgeschreven over 40 jaar.

2.19 Leasing

2.19.1 Rabobank is de lessee

Leaseovereenkomsten van onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, waarbij nagenoeg alle risico's en voordelen van het eigendom worden overgedragen aan de Rabobank, worden gerubriceerd als financiële leaseovereenkomsten. Financiële leaseovereenkomsten worden geactiveerd bij aanvang van de leaseovereenkomst tegen de reële waarde van de geleasede vaste activa of tegen de contante waarde van de minimale leasebetalingen als de contante waarde lager is. Elke leasebetaling wordt zodanig toegerekend tussen de verplichting en financieringskosten dat dit resulteert in een constante rente over het resterende saldo van de verplichting. De corresponderende huurverplichtingen worden, na aftrek van financieringskosten, opgenomen onder 'Overige schulden'. De rentecomponent van de financieringskosten wordt ten laste gebracht van de winst-en-verliesrekening over de leaseperiode. Onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, verworven in het kader van financiële leaseovereenkomsten, worden afgeschreven over de gebruiksduur van het actief of wanneer korter, de leasetermijn.

Leaseovereenkomsten waarbij een aanzienlijk deel van de risico's en voordelen van het eigendom wordt behouden door de lessor, worden gerubriceerd als operationele leaseovereenkomsten. Betalingen uit hoofde van operationele leaseovereenkomsten worden (na aftrek van eventuele kortingen door de lessor) lineair ten laste gebracht van de winst-en-verliesrekening over de leaseperiode.

2.19.2 Rabobank is de lessor

Financiële leaseovereenkomsten

Als activa worden geleased in het kader van een financiële leaseovereenkomst, wordt de contante waarde van de leasebetalingen verantwoord als een vordering onder 'Vorderingen op andere banken' of 'Kredieten aan cliënten'. Het verschil tussen de brutovordering en de contante waarde van de vordering wordt verantwoord als onverdiende financieringsbaten. Lease-inkomsten worden verantwoord als rentebaten over de leaseperiode op basis van de netto-investeringsmethode, die een constante periodieke rente weergeeft.

Operationele leaseovereenkomsten

Activa geleased in het kader van operationele leaseovereenkomsten worden in de balans opgenomen onder 'Materiële vaste activa'. Zij worden afgeschreven over hun verwachte gebruiksduur in overeenstemming met die voor vergelijkbare onroerende zaken en bedrijfsmiddelen. Huurinkomsten worden (na aftrek van aan lessees verstrekte kortingen en afschrijvingen) verantwoord in de winst-en-verliesrekening op lineaire basis over de leaseperiode.

2.20 Voorzieningen

Voorzieningen worden verantwoord als de Rabobank een actuele juridische of feitelijke verplichting heeft uit hoofde van gebeurtenissen in het verleden, wanneer het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen nodig is om die verplichting af te wikkelen en als een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van het bedrag. Als de Rabobank vergoeding verwacht van een voorziening, bijvoorbeeld in het kader van een verzekeringscontract, wordt de vergoeding verantwoord als een afzonderlijk actief als de vergoeding nagenoeg zeker is. De voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen.

2.20.1 Herstructurering

Herstructureringsvoorzieningen bestaan uit betalingen uit hoofde van afvloeiingsregelingen en overige direct aan de herstructureringsprogramma's toe te rekenen kosten. Deze kosten worden verantwoord in de periode waarin voor de Rabobank een juridische of feitelijke betalingsverplichting ontstaat, voor afvloeiing een gedetailleerd plan is opgesteld en tevens een geldige verwachting bij de betrokkenen is gewekt dat de reorganisatie zal worden doorgevoerd.

2.20.2 Fiscale en juridische zaken

De voorziening voor fiscale en juridische zaken is gebaseerd op de best mogelijke schattingen zoals beschikbaar op jaareinde, waarbij rekening wordt gehouden met de adviezen van juridische en fiscale adviseurs. Het tijdstip van de uitgaande kasstromen die samenhangen met deze voorzieningen is onzeker omdat de uitkomst van de geschillen en de tijd die daarmee gemoeid is onvoorspelbaar zijn.

2.20.3 Overige voorzieningen

Onder overige voorzieningen vallen voorzieningen ten behoeve van verlieslatende overeenkomsten, kredietverplichtingen en uit hoofde van het depositogarantiestelsel.

2.21 Personeelsbeloningen

De Rabobank heeft verschillende pensioenregelingen op basis van de lokale omstandigheden en praktijken in de landen waar zij activiteiten ontplooit. De regelingen worden over het algemeen gefinancierd door betalingen aan verzekeringsmaatschappijen of trustee-administered funds zoals bepaald door periodieke actuariële berekeningen. Een toegezegdpensioenregeling is een pensioenregeling die een bedrag aan te betalen pensioenuitkeringen toezegt, gewoonlijk in relatie tot een of meer factoren als leeftijd, dienstjaren of beloning. Een toegezegdebijdrageregeling is een pensioenregeling in het kader waarvan de Rabobank vaste bijdragen betaalt aan een afzonderlijke entiteit (een fonds) en geen juridische of feitelijke verplichting heeft als het fonds onvoldoende activa heeft om alle uitkeringen aan personeel te betalen in verband met diensttijd van personeel in de actuele en voorgaande periodes.

2.21.1 Pensioenverplichtingen

De verplichting uit hoofde van toegezegdpensioenregelingen is de contante waarde van de toegezegdpensioenverplichting op de balansdatum na aftrek van de reële waarde van fondsbeleggingen. De toegezegdpensioenverplichting wordt jaarlijks berekend door onafhankelijke actuarissen op basis van de 'projected unit credit'-methode. De contante waarde van de toegezegdpensioenverplichting wordt bepaald door de geschatte toekomstige uitstroom van geldmiddelen op basis van rentetarieven van hoogwaardige bedrijfsobligaties met looptijden welke die van de gerelateerde verplichting benaderen. De meeste pensioenregelingen zijn middelloonregelingen en de kosten van dergelijke regelingen, dat wil zeggen de nettopensoenlasten voor de periode na aftrek van werknemersbijdragen en rente, worden opgenomen in 'Personeelskosten'. De nettorentelasten of -baten worden berekend door de disconteringsvoet aan het begin van het jaar op het actief of de verplichting uit hoofde van de toegezegdpensioenregeling toe te passen. Actuariële winsten en verliezen voortvloeiend uit aanpassingen aan de feitelijke ontwikkelingen of actuariële aannames worden verwerkt in de het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten.

2.21.2 Toegezegdebijdrageregelingen

Voor toegezegdebijdrageregelingen betaalt de Rabobank bijdragen aan openbaar of privaat beheerde pensioenverzekeringsplannen op een verplichte, contractuele of vrijwillige basis. Zodra de bijdragen zijn voldaan, heeft de Rabobank geen verdere betalingsverplichtingen. De reguliere bijdragen zijn netto periodieke kosten over het jaar waarin zij betaalbaar worden en zij worden als zodanig opgenomen onder 'Personeelskosten'.

2.21.3 Overige verplichtingen na uitdiensttreding

Sommige onderdelen van de Rabobank bieden hun werknemers overige tegemoetkomingen na uitdiensttreding aan. Voor het recht op deze uitkeringen is gewoonlijk vereist dat de werknemer tot de pensioenleeftijd in dienst blijft en een minimum aantal dienstjaren heeft. De verwachte kosten van deze uitkeringen worden over de diensttijd opgebouwd, op basis van een systematiek die vergelijkbaar is met toegezegdpensioenregelingen. Deze verplichtingen worden ieder jaar gewaardeerd door onafhankelijke actuarissen.

2.21.4 Variabele beloningen

De kosten uit hoofde van variabele beloningen die onvoorwaardelijk en in contanten betaald worden, worden verantwoord in het jaar waarin de werknemer de diensten levert. De kosten met betrekking tot de voorwaardelijke betalingen in contanten worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening in de personeelskosten gedurende het dienstverband in het prestatiejaar en de wachtperiode (totaal vier jaar). De verplichting wordt verantwoord in de overige schulden. Op eigenvermogensinstrumenten gebaseerde betalingen worden behandeld in paragraaf 2.22.

2.22 Op eigenvermogensinstrumenten gebaseerde betalingen

De vergoeding voor diensten van bepaalde werknemers (identified staff) vindt plaats in de vorm van op eigenvermogensinstrumenten (vergelijkbaar met en zich gedragend als Rabobank (Leden)certificaten) gebaseerde betalingen die in contanten worden afgewikkeld. De kosten van de ontvangen diensten worden bepaald op basis van de reële waarde van de toegekende eigenvermogensinstrumenten per de toekenningsdatum en worden jaarlijks herberekend voor de dan geldende waarde. De kosten met betrekking tot de toegekende eigenvermogensinstrumenten worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening in de personeelskosten gedurende het dienstverband in het prestatiejaar en de wachtperiode (totaal vier jaar). De verplichting wordt verantwoord in de overige schulden.

2.23 Belasting

Acute belastingvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd als er een wettelijk recht op saldering bestaat en als er de intentie is voor simultane afwerking of verrekening. Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden gesaldeerd als er een wettelijk recht op saldering bestaat en als zij betrekking hebben op dezelfde belastingautoriteit en voortkomen uit dezelfde fiscale groep.

Volledige voorzieningen worden getroffen voor uitgestelde belasting, op basis van de liabilitymethode, op tijdelijke verschillen tussen de fiscale waarde van activa en verplichtingen en hun boekwaardes in de jaarrekening.

De belangrijkste tijdelijke verschillen komen voort uit afschrijvingen van: onroerende zaken en bedrijfsmiddelen, herwaardering van bepaalde financiële activa en verplichtingen inclusief afgeleide contracten, voorzieningen voor pensioenen en overige uitkeringen na uitdiensttreding, voorzieningen voor kredietverliezen en overige bijzondere waardeverminderingen en belastingverliezen en – in verband met overnames – het verschil tussen de reële waarde van de overgenomen nettoactiva en hun fiscale waarde. De per de balansdatum vigerende of nagenoeg vigerende belastingtarieven worden gehanteerd om de uitgestelde belastingen te bepalen. Bij de verantwoording van uitgestelde belastingvorderingen wordt rekening gehouden met de mate waarin het waarschijnlijk is dat in de toekomst een belastbare winst beschikbaar is voor aanwending van de tijdelijke verschillen.

Voorzieningen worden getroffen voor tijdelijke verschillen, voortvloeiend uit investeringen in dochterondernemingen, deelnemingen en joint ventures, behalve wanneer de timing van de omkering van het tijdelijke verschil gestuurd kan worden en als het waarschijnlijk is dat het verschil niet in de overzienbare toekomst wordt omgekeerd.

Belastingen op de winst worden op basis van de toepasselijke belastingwetgeving in iedere jurisdictie verantwoord als een last in de periode waarin de winst ontstaat. De belastingeffecten van verrekenbare compensabele verliezen worden verantwoord als een actief als het waarschijnlijk is dat toekomstige belastbare winsten beschikbaar zullen zijn voor aanwending van deze verliezen.

Voor herwaarderingen van voor verkoop beschikbare financiële activa en kasstroomafdekkingen die direct ten laste of ten gunste worden gebracht van het eigen vermogen, worden uitgestelde belastingvorderingen of uitgestelde belastingverplichtingen opgenomen. Bij realisatie wordt dit vervolgens, samen met de uitgestelde winst of het uitgestelde verlies, verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

2.24 Schulden aan andere banken, toevertrouwde middelen en uitgegeven schuldpapieren (inclusief achtergestelde schulden)

Dit betreffen de posten 'Schulden aan andere banken', 'Toevertrouwde middelen', 'Schuldbewijzen' en 'Achtergestelde Schulden'. Deze opgenomen gelden worden bij eerste opname verantwoord tegen reële waarde, dat wil zeggen hun uitgifteprijs na aftrek van direct toerekenbare en incidentele transactiekosten en vervolgens op basis van de geamortiseerde kostprijs inclusief transactiekosten.

Als de Rabobank eigen schuldinstrumenten aankoopt, worden deze uit de balans verwijderd en wordt het verschil tussen de boekwaarde van een verplichting en de betaalde vergoeding verantwoord onder de baten of lasten.

2.25 Rabobank (Leden)certificaten

De opbrengst van de emissie van de Rabobank (Leden)certificaten staat perpetueel ter beschikking van de Rabobank Groep en is achtergesteld ten opzichte van alle schulden (ook ten opzichte van de Trust Preferred Securities en de Capital Securities). Omdat de betaling van de beoogde vergoedingen volledig discretionair is, wordt de opbrengst van de emissie van de Rabobank (Leden)certificaten verantwoord als 'Eigen vermogen'. In verband hiermee worden de beoogde vergoedingen verantwoord via de winstbestemming.

2.26 Capital Securities

De Capital Securities worden verantwoord als 'Eigen vermogen' omdat er geen formele verplichting bestaat tot (terug)betaling van de hoofdsom en de vergoeding.

2.27 Financiële garanties

Financiële garantiecontracten zijn contracten die vereisen dat de uitgever de houder voor een bepaald bedrag schadeloos stelt voor een verlies dat zich voordoet omdat een specifieke debiteur niet aan zijn verplichtingen voldoet, conform de voorwaarden van een schuldbewijs. Zulke financiële garanties worden bij eerste verwerking tegen reële waarde verantwoord en vervolgens gewaardeerd tegen de waarde van de verdisconteerde verplichting. Onder de garantie of hogere waarde bij eerste verwerking wordt dit verminderd met het bedrag van het reeds verantwoorde cumulatieve resultaat om zo de opbrengstgrondslagen weer te geven.

3 Solvabiliteit en kapitaalbeheer Rabobank Groep

Hieronder zijn de ratio's van de Rabobank Groep opgenomen. Het beheer en de kwantificering van de solvabiliteitspositie vinden plaats op groepsniveau en niet op het niveau van Rabobank Nederland. De Rabobank wil als bank over een adequate solvabiliteitspositie beschikken. Hierbij stuurt de bank op een aantal solvabiliteitsratio's. De belangrijkste hierbij zijn de core tier 1-ratio, de tier 1-ratio, de kapitaalratio en de equity capital-ratio. De Rabobank hanteert intern doelstellingen die boven de minimale eisen van de toezicht-houders liggen. Zij houdt rekening met marktverwachtingen en ontwikkelingen in wet- en regelgeving. De Rabobank streeft naar een onderscheidende positie in vergelijking tot andere financiële instellingen. Het beheer van de solvabiliteitspositie vindt plaats op basis van beleidsdocumenten. De solvabiliteitspositie en de te hanteren doelstellingen staan periodiek op de agenda van de Balans- en Risicomanagement Commissie Rabobank Groep, de raad van bestuur en van de raad van commissarissen. De Rabobank moet voldoen aan een aantal wettelijk bepaalde minimale solvabiliteitsposities. De solvabiliteitspositie wordt bepaald aan de hand van ratio's. Deze ratio's vergelijken het toetsingsvermogen (kapitaalratio) en het kernvermogen (tier 1-ratio) van de bank met het totaal van de naar risico gewogen activa. Onder de CRD III zijn de minimaal vereiste percentages voor toetsingsvermogen en kernvermogen respectievelijk 8% en 4% van de naar risicogewogen activa. Vanaf 1 januari 2014 worden de minimaal vereiste percentages vastgesteld aan de hand van CRD/CRR IV. Hierbij zullen de minimaal vereiste percentages geleidelijk worden verhoogd. In haar kapitaalsplanning houdt de Rabobank hier reeds rekening mee. De bepaling van de risicogewogen activa kent aparte benadering voor kredietrisico, operationeel risico en marktrisico. De bepaling van de naar risico gewogen activa voor kredietrisico kent een groot aantal deelbenaderingen. Voor de meeste activa wordt de risicoweging bepaald aan de hand van intern vastgestelde ratings en een aantal specifieke kenmerken van het betreffende activum. Voor buitenbalansposten wordt aan de hand van intern vastgestelde conversiefactoren eerst de balansequivalent bepaald. De resulterende equivalente bedragen worden vervolgens eveneens naar risico gewogen. Het bedrag met betrekking tot de naar risico gewogen activa voor operationeel risico wordt aan de hand van een zogenaamd Advanced Measurement Approach model bepaald. De marktriscobenadering dekt het algemene marktrisico af en het risico van open posities in valuta, schulden, eigenvermogensinstrumenten en goederen. De ratio's zoals hier gepresenteerd zijn gebaseerd op CRD III.

| Ratio's voor de Rabobank Groep | | |
|--|---------------|---------------|
| in miljoenen euro's | 2013 | 2012 |
| Ingehouden winsten | 28.107 | 27.457 |
| Rabobank (Leden)certificaten | 5.823 | 6.672 |
| Deel van het belang van derden aangemerkt als toetsingsvermogen | 437 | 402 |
| Aftrekposten* | -5.816 | -5.278 |
| Core tier 1-vermogen | 28.551 | 29.253 |
| Trust Preferred Securities III tot en met VI | 1.269 | 1.340 |
| Trust Preferred Securities II | - | 415 |
| Capital Securities | 7.265 | 7.350 |
| Aftrekposten* | -1.993 | - |
| Tier 1-vermogen | 35.092 | 38.358 |
| Deel van de reserves aangemerkt als toetsingsvermogen | -301 | 138 |
| Deel van de achtergestelde schulden aangemerkt als toetsingsvermogen | 7.744 | 4.935 |
| Aftrekposten | -885 | -1.110 |
| Toetsingsvermogen (BIS-vermogen) | 41.650 | 42.321 |
| Risicogewogen activa | 210.829 | 222.847 |
| Core tier 1-ratio | 13,5% | 13,1% |
| Tier 1-ratio | 16,6% | 17,2% |
| Kapitaalratio | 19,8% | 19,0% |
| Equity capital-ratio** | 16,1% | 15,3% |

* Van de herwaarderingsreserve - pensioenen die betrekking heeft op de in 2013 beëindigde toegezegdpensioenregeling ondergebracht bij Stichting Rabobank Pensioenfonds en de pensioenregeling van Robeco is, rekening houdend met de correctiebepaling uit de 'Q&A Gevolgen pensioenverslaggevingsstandaard (IAS 19 Revised) banken en beleggingsondernemingen in 2013' van De Nederlandsche Bank 1.089 in mindering gebracht op het core tier 1-vermogen en 1.993 op het aanvullend tier 1-vermogen. Indien dezelfde systematiek zou zijn toegepast per 30 juni 2013, dan komt de core tier 1-ratio uit op 13,0% (was 12,9%), de tier 1-ratio op 16,1% (was 16,9%) en de kapitaalratio op 17,9% (was 18,7%). Per 1 januari 2014 worden beide bedragen in mindering gebracht op het core tier 1-vermogen.

** De equity capital-ratio wordt berekend door de posten ingehouden winsten en Rabobank (Leden)certificaten te relateren aan de risicogewogen activa.

4 Risicopositie uit hoofde van financiële instrumenten

4.1 Risicogovernance

In de geconsolideerde jaarrekening is een uitgebreidere toelichting te vinden op het risicomanagement van de Rabobank Groep, aangezien het risicomanagement en de kwantificering van de risico's plaatsvinden op groepsniveau en niet op het niveau van Rabobank Nederland.

Binnen de Rabobank Groep vindt het risicomanagement plaats op diverse niveaus. Op het hoogste niveau stelt de raad van bestuur de te volgen risicostrategie, beleidsuitgangspunten en limieten vast, onder toezicht van de raad van commissarissen en op advies van de Balans- en Risicomanagement Commissie Rabobank Groep en de Kredietbeleidscmissie Rabobank Groep. De raad van commissarissen evalueert regelmatig de risico's die verbonden zijn aan de activiteiten en de portefeuille van de Rabobank Groep. De Chief Financial Officer, tevens lid van de raad van bestuur, is verantwoordelijk voor het risicobeleid binnen de Rabobank Groep. Binnen de Rabobank Groep is de verantwoordelijkheid voor het risicobeleid verdeeld over twee directoraten. Group Risk Management is verantwoordelijk voor het beleid omtrent rente-, markt-, liquiditeits-, valuta- en operationeel risico, evenals voor het beleid omtrent de kredietrisico's op portefeuilleniveau. Kredietrisicomanagement is verantwoordelijk voor het acceptatiebeleid van kredietrisico's op postniveau. Daarnaast kennen de groepsonderdelen een onafhankelijk risicomanagement.

4.1.1 Risk appetite

De Rabobank is continu bezig met het identificeren en managen van de risico's voor haar organisatie. Hierbij wordt een integrale risicomanagement benadering gehanteerd. Onderdeel van de risicomanagementcyclus is het bepalen van de risk appetite, het opstellen van integrale risicoanalyses en het meten en monitoren van risico's. Hierbij hanteert de Rabobank een risicostrategie die gericht is op de continuïteit en die toegespitst is op bescherming van de winst, behoud van solide balansverhoudingen en bescherming van de identiteit en reputatie.

4.2 Strategie voor het gebruik van financiële instrumenten

Naar hun aard zijn de activiteiten van de Rabobank gerelateerd aan het gebruik van financiële instrumenten, waaronder ook derivaten. De Rabobank neemt deposito's van cliënten in bewaring tegen zowel vaste als variabele rente voor verschillende periodes en streeft ernaar rentemarges te verdienen door belegging van deze middelen in hoogwaardige activa. De Rabobank streeft ernaar deze marges te vergroten door consolidering van kortlopende middelen en leningen voor langere periodes tegen hogere tarieven en door tegelijkertijd voldoende liquiditeit aan te houden om alle bedragen die eventueel opeisbaar worden te kunnen voldoen. De Rabobank streeft er naar om haar renteresultaat te vergroten door marges te verkrijgen, na aftrek van voorzieningen en door leningen te verstrekken aan commerciële en retailleningnemers met verschillende kredietwaardigheidsbeoordelingen. Dergelijke risico's betreffen niet alleen op de balans verantwoorde kredieten; de Rabobank gaat ook garanties aan, zoals letters of credit en performance en overige verplichtingen. De Rabobank handelt daarnaast in financiële instrumenten wanneer zij posities inneemt in ter beurze verhandelde contracten en niet ter beurze verhandelde (OTC-)contracten, waaronder derivaten, om te profiteren van kortetermijnbewegingen in de aandelen en obligatiemarkten, in valuta- en rentetarieven en in goederenprijzen.

4.3 Renterisico

Onder renterisico wordt het risico verstaan dat het financiële resultaat en/of de economische waarde in het bankboek, gegeven de balanssamenstelling, negatief wordt beïnvloed door bewegingen in de geld- en kapitaalmarktrentes.

Het accepteren van een bepaalde mate van renterisico is een wezenlijk onderdeel van het bankieren en kan een belangrijke bron van resultaat en waardecreatie zijn. Binnen de Rabobank stelt de raad van bestuur de risk appetite vast en de daaruit volgende limieten voor de twee kernindicatoren:

- Equity at risk, de duration van het eigen vermogen; en
- Income at Risk, de rentewinstgevoeligheidsanalyse waarbij een geleidelijke stijging respectievelijk daling wordt verondersteld voor de komende 12 maanden.

Het renterisico bij de Rabobank vindt zijn oorzaak in looptijdverschillen tussen leningen en middelen, optierisico, basisrisico en rentecurverisico. Het eventuele renterisico dat klanten lopen doordat hun verplichtingen door rentestijgingen toenemen, heeft geen impact op de renterisicopositie van de Rabobank. Eventuele negatieve effecten die hieruit voortvloeien worden beschouwd als kredietrisico.

Het renterisico wordt gemanaged door de Balans en Risico Management Commissie van de Rabobank Groep onder voorzitterschap van de CFRO. Uitvoering van de besluiten van deze commissie vindt plaats door de Centrale Thésaurie, terwijl meting en rapportering plaatsvindt door Group Risk Management.

Het renterisico van de Rabobank volgt voornamelijk uit het hypotheekverstrekkingen en de verstrekte zakelijke financieringen met een lange rentevastperiode. Deze verstrekkingen worden gefinancierd door het spaarbedrijf, uit de tegoeden die klanten aanhouden op betaalrekeningen en rekening courant en externe professionele funding. Het meten van renterisico wordt niet alleen gedaan op basis van de contractueel vastgelegde gegevens. Er wordt ook rekening gehouden met klantgedrag in het gehanteerde interne renterisicomodel.

De voor het beheer van het renterisico gebruikte definitie van het eigen vermogen wijkt af van de IFRS-definitie van het eigen vermogen. Voor renterisicobeheer is de economische waarde van het eigen vermogen gedefinieerd als de contante waarde van de activa minus de contante waarde van de passiva plus de

contante waarde van de niet in de balans opgenomen posten. Door toepassing van hedge accounting en vanwege het feit dat een groot gedeelte van de balans in termen van IFRS tegen geamortiseerde kostprijs is opgenomen en dus geen waardeveranderingen ondergaat, zullen de effecten van de berekende waardeveranderingen op het IFRS-vermogen grotendeels beperkt blijven tot een impact op het renteresultaat.

4.4 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat een tegenpartij niet in staat is om een financiële of andere contractuele verplichting aan een bank te voldoen. Kredietrisico is inherent aan het verlenen van kredieten. Posities in verhandelbare activa, zoals obligaties en aandelen, zijn eveneens onderhevig aan kredietrisico. De Rabobank beperkt het kredietrisico door het stellen van limieten op de kredietverlening aan een individuele tegenpartij of aan een groep van tegenpartijen en op de kredietverlening aan landen. Een belangrijk uitgangspunt bij de kredietverlening is het vier-ogen-principe. Over de grotere kredietaanvragen wordt in commissieverband besloten. Er is een structuur aangebracht van commissies op diverse niveaus, waarbij de hoogte van de financiering bepalend is voor de vraag welke commissie bevoegd is. Over de grootste financieringsaanvragen besluit de raad van bestuur zelf. Het kredietrisico op afzonderlijke leningnemers kan verder worden beperkt door sublimieten die al dan niet op de balans verantwoorde risico's afdekken en dagelijkse leveringslimieten in relatie tot handelsposten zoals valutatermijncontracten. Daadwerkelijke risico's worden grotendeels dagelijks getoetst aan de limieten. Nadat een krediet is verstrekt, vindt doorlopend kredietbeheer plaats waarbij nieuwe, (niet-)financiële informatie wordt beoordeeld. Zonodig worden de kredietlimieten aangepast. Bij de kredietverlening verkrijgt de Rabobank veelal zekerheden of garanties. Het maximale kredietrisico dat op balansdatum wordt gelopen, ingeval tegenpartijen hun verplichtingen uit hoofde van financiële instrumenten niet nakomen, zonder rekening te houden met de reële waarde van verkregen onderpanden is 472.429 (2012: 546.537).

4.4.1 Derivaten

De Rabobank hanteert stringente limieten op open afgeleide posities, zowel qua bedrag als qua looptijd. Als ISDA (International Swaps and Derivatives Association) van toepassing is of een gelijkwaardige overkoepelende overeenkomst met de tegenpartij en als de jurisdictie van de tegenpartij saldering toestaat, dan wordt de netto open positie bewaakt. Dit kredietrisico wordt beheerst als onderdeel van de algehele leninglimieten ten aanzien van cliënten. Zonodig verkrijgt de Rabobank zekerheden of overige waarborgen voor kredietrisico's bij deze transacties. Het kredietrisico vertegenwoordigt de actuele reële waarde van alle uitstaande afgeleide contracten met een positieve marktwaarde, rekening houdend met in rechte afdwingbare masternettingovereenkomsten.

4.4.2 Zekerheden en kredietbeheersingstechnieken

Het kredietrisico dat de Rabobank loopt wordt mede beperkt doordat de bank daar waar nodig zekerheid heeft verkregen.

De aard en de omvang van de vereiste zekerheden hangen mede af van de beoordeling van het kredietrisico van de financiering aan de tegenpartij. De Rabobank hanteert richtlijnen ten aanzien van de acceptatie en waardering van de verschillende soorten zekerheden. De belangrijkste verkregen zekerheden zijn:

- hypothecaire zekerheid op woonhuizen;
- hypothecaire zekerheid op onroerend goed, verpanding van roerende zaken, voorraden en vorderingen voor voornamelijk zakelijke kredietverstrekkingen;
- geldmiddelen en waardepapieren voor voornamelijk 'securities lending'-activiteiten en kooptransacties met terugkoopverplichting.

Het management houdt de marktwaarde van de verkregen zekerheden in beeld en vereist wanneer nodig aanvullende zekerheid. De bank gebruikt eveneens kredietderivaten om het kredietrisico te managen. De Rabobank beperkt kredietrisico verder door masternettingovereenkomsten aan te gaan met tegenpartijen voor een aanzienlijk volume aan transacties. Masternettingovereenkomsten resulteren over het algemeen niet in een saldering van op de balans opgenomen activa en verplichtingen, aangezien transacties gewoonlijk op

brutobasis worden afgewikkeld. Het kredietrisico wordt in zoverre verminderd door een masternetting-overeenkomst dat wanneer een gebeurtenis of uitval plaatsvindt, alle bedragen met die tegenpartij worden beëindigd en op nettobasis worden afgewikkeld. Het totale kredietrisico voor de Rabobank op afgeleide financiële instrumenten waarop salderingsovereenkomsten van toepassing zijn, kan aanzienlijk wijzigen door het aangaan van nieuwe transacties, vervallen van bestaande transacties en fluctuaties van markttrentetarieven en wisselkoersen.

4.4.3 Niet op de balans opgenomen financiële instrumenten

De garanties en standby letters of credit die de Rabobank verleent aan derden voor het geval dat een cliënt niet aan zijn verplichtingen aan deze derden voldoet, zijn aan kredietrisico onderhevig.

Bij documentaire en commerciële kredietbrieven en schriftelijke toezeggingen door de Rabobank namens een cliënt wordt een derde geautoriseerd om wissels te trekken op de Rabobank tot een vastgesteld bedrag in het kader van specifieke voorwaarden. Deze transacties worden afgedekt door de onderliggende leveringen van goederen waarop zij betrekking hebben en zijn dus aan minder risico onderhevig dan een directe lening.

Verplichtingen om leningen tegen een specifiek rentetarief uit te geven gedurende een vaststaande periode worden opgenomen als kredietverstrekkingverplichtingen. Zij worden als zodanig verantwoord tenzij deze verplichtingen niet voortduren na de periode die naar verwachting nodig is om geëigende acceptatieprocedures uit te voeren. Dan worden zij als transacties volgens standaardmarktconventies behandeld.

Bij toezeggingen om krediet te verlenen loopt de bank kredietrisico. De omvang van dit risico is echter lager dan het totaal van de niet-gebruikte toezeggingen, aangezien de toezeggingen om krediet te verlenen worden gedaan op voorwaarde dat cliënten voldoen aan bepaalde eisen voor kredieten. De Rabobank bewaakt de resterende looptijd van krediettoezeggingen, aangezien langetermijntoezeggingen over het algemeen met een groter risico gepaard gaan dan kortetermijntoezeggingen.

Clementie (forbearance)

Op basis van haar rol als relatiebankier zal de Rabobank door adequaat kredietbeheer, periodiek overleg met haar cliënten en het tijdig nemen van maatregelen, mogelijke wanbetaling door de cliënt trachten te voorkomen. Als ondanks die inspanningen een cliënt toch in problemen raakt, probeert de Rabobank, zolang zij op termijn continuïteits-perspectieven ziet, de lening te herstructureren in plaats van het onderpand uit te winnen. Deze zogenoemde forbearance-maatregelen betreffen concessies die de Rabobank doet richting cliënten die door financiële problemen niet aan hun huidige betalingsverplichtingen aan de bank kunnen voldoen.

De Rabobank heeft beleid ontwikkeld om, conform de vereisten van EBA, vanaf ultimo 2014 ieder kwartaal haar forbearance-portefeuille te kunnen rapporteren. Als nieuwe afspraken met cliënten worden geïdentificeerd als zijnde forbearance, dan leidt dit tot aanvullende maatregelen waaronder het aanmerken als geclassificeerde lening. Hierbij dient aangetekend te worden dat binnen de classificatie kwetsbare continuïteit zowel performing als non performing debiteuren vallen. Wanneer forbearance-maatregelen worden toegestaan zal de debiteur per definitie door Bijzonder Beheer worden behandeld.

De nieuwe regelgeving vergt forse inspanningen om de gedetailleerde vastlegging van deze maatregelen in de rapportagesystemen mogelijk te maken. Als debiteuren weer in normale continuïteit terugkeren, worden ze tot twee jaar na hersteldatum gerapporteerd als onderdeel van de forbearance-portefeuille.

Ontwikkelingen vastgoedportefeuille

De commercieel vastgoedportefeuille van de Rabobank in Nederland wordt voornamelijk beheerd door FGH Bank en de lokale Rabobanken. De marktomstandigheden hebben invloed op de kwaliteit van de kredietportefeuille in commercieel vastgoed. De waarde van vastgoedobjecten daalt in de huidige marktomstandigheden, waarbij met name de waarde van minder courant vastgoed en vastgoed op secundaire locaties extra onder druk staat. In het revisie- en taxatiebeleid, alsmede in het bijzonder beheerbeleid, is sprake van een risicogerichte benadering. Als uit deze controle blijkt dat de gehanteerde waarde mogelijk niet meer conform actuele marktwaarde is, wordt tot hertaxatie overgegaan. Waarderingen worden door

een onafhankelijke taxateur uitgevoerd. De Rabobank voldoet hiermee aan de aangescherpte vereisten die De Nederlandsche Bank (DNB), gelet op de marktomstandigheden, stelt aan waardering en ouderdom van waarderingen.

Binnen de Rabobank Groep wordt de Nederlandse portefeuille commercieel vastgoed met verhoogde aandacht beheerd. Hiertoe is medio 2010 de Task Force Commercieel Vastgoed in het leven geroepen. Deze Task Force rapporteert frequent aan de raad van bestuur omtrent de ontwikkeling van zowel de omvang als de risicograad van de Nederlandse portefeuille en zal ook de komende jaren de ontwikkelingen in de markt en in de portefeuille nauwgezet volgen. Het financierings-, revisie- en taxatiebeleid is de afgelopen jaren aangescherpt.

DNB heeft, vanwege de hiervoor beschreven zorgelijke ontwikkelingen in het commercieel vastgoed, in 2013 een Asset Quality Review gehouden onder de grootste Nederlandse banken om te beoordelen of zij voldoende kapitaal en voorzieningen aanhouden voor financieringen in deze sector. Bij de Rabobank was nagenoeg de gehele kredietportefeuille commercieel vastgoed in scope. Ook heeft een toets plaatsgevonden op de interne modellen die worden gebruikt om vast te stellen hoeveel kapitaal moet worden aangehouden voor onverwachte verliezen. Geconstateerd is dat de Rabobank voldoende Pillar 1-kapitaal voor deze portefeuille aanhoudt. Ten aanzien van de voorzieningen heeft de Rabobank met name in het tweede halfjaar forse dotaties doorgevoerd als gevolg van de verslechtering van de kwaliteit van de portefeuille. De Rabobank Groep onderschrijft de intenties van het Platform Taxateurs en Accountants (PTA) om te komen tot meer professionaliteit, kwaliteit en transparantie met betrekking tot het vaststellen van de waarde van vastgoed. De Rabobank constateert dat zij al in belangrijke mate voldeed aan de aanbevelingen zoals gesteld in het rapport van de PTA voor zover relevant voor taxeren binnen het bancaire proces. Waar dit nog niet het geval was heeft de Rabobank haar taxatieproces in lijn gebracht met de aanbevelingen van de PTA.

4.5 Valutarisico

De Rabobank is blootgesteld aan het effect van fluctuaties in de valutakoersen op haar financiële positie en kasstromen. In de handelsboeken wordt het valutarisico net als andere marktrisico's beheerst op basis van door de raad van bestuur vastgestelde Value at Risk (VaR) limieten. Dit risico wordt dagelijks bewaakt. Het beleid is erop gericht om open posities zoveel mogelijk te voorkomen. Per 31 december 2013 bedroeg de VaR uit hoofde van valutarisico in de handelsboeken 0,6 (2012: 0,8) miljoen. In de niet-handelsboeken is alleen sprake van translatierisico op in buitenlandse activiteiten geïnvesteerd kapitaal en op de niet in euro's genoteerde uitgiftes van hybride vermogensinstrumenten. Ten aanzien van het bewaken en beheersen van het translatierisico hanteert de Rabobank een beleid dat erop gericht is de vermogenspositie van de bank te beschermen tegen valutakoersschommelingen.

Naast de VaR uit hoofde van valutarisico zijn ook andere risico-indicatoren van belang. Zo geeft de basispuntgevoeligheid aan hoe de waarde van handelsboekposities verandert als de rentecurve parallel met 1 basispunt stijgt.

4.6 Liquiditeitsrisico

De Rabobank is blootgesteld aan liquiditeitsrisico, dat wil zeggen het risico dat de bank niet tijdig aan alle (terug)-betalingsverplichtingen kan voldoen, maar ook het risico dat de bank groei van de activa op enig moment niet of niet tegen een redelijke prijs kan financieren. Dit kan bijvoorbeeld als klanten of professionele tegenpartijen plotseling meer geld opvragen dan verwacht, terwijl de bank niet genoeg geld in kas heeft en ook het verkopen of belenen van activa of het lenen van geld bij derden geen uitkomst biedt.

Binnen de Rabobank is liquiditeitsrisico reeds lang onderkend als een belangrijk risicotype. Het beleid binnen de Rabobank is dan ook dat de looptijd van de funding is afgestemd op de looptijd van de verstrekkingen. Langlopende kredietverlening dient te worden gefinancierd met toevertrouwde middelen van klanten, of langetermijnfunding van de professionele markten.

De beheersing van het liquiditeitsrisico is gebaseerd op een drietal pijlers. De eerste pijler stelt strikte limieten aan de maximale uitgaande kasstromen binnen het wholesalebankbedrijf. Onder meer wordt er dagelijks gemeten en gerapporteerd welke inkomende en uitgaande kasstromen de eerste twaalf maanden te verwachten zijn. Voor deze uitgaande kasstromen zijn limieten bepaald, ook, per valuta en per locatie. Om voorbereid te zijn op mogelijke crisissituaties zijn er gedetailleerde contingency funding plannen (CFP's) opgesteld. Deze CFP's worden frequent operationeel getest.

Via de tweede pijler wordt een omvangrijke buffer van liquide activa aangehouden. Naast de tegoeden aangehouden bij centrale banken, kunnen deze activa worden aangewend om te belenen bij centrale banken, om te gebruiken in repotransacties of om direct te verkopen in de markt, om op deze wijze onmiddellijk liquiditeiten te genereren. De hoogte van de liquiditeitsbuffer hangt samen met het risico dat de Rabobank op haar balans loopt. De afgelopen jaren heeft de Rabobank Groep een gedeelte van de leningenportefeuille (intern) gesecuritiseerd, waardoor deze beleenbaar is bij de centrale bank en daarmee functioneert als extra liquiditeitsbuffer. Omdat dit interne securitisaties betreft, alleen voor liquiditeitsdoeleinden, zijn deze niet zichtbaar op de bedrijfseconomische balans maar tellen deze wel mee in de aanwezige liquiditeitsbuffer.

Als derde pijler wordt het liquiditeitsrisico beperkt door het prudente fundingbeleid, dat erop gericht is om tegen aanvaardbare kosten te voorzien in de financieringsbehoefte van de groepsonderdelen. Hierbij spelen de diversificatie van financieringsbronnen en valuta's, de flexibiliteit van de gebruikte fundinginstrumenten en een actieve investor relations-functie een belangrijke rol. Hierdoor wordt voorkomen dat de Rabobank Groep te veel afhankelijk is van één bepaalde financieringsbron.

Daarnaast worden maandelijks, door middel van scenarioanalyse, de mogelijke gevolgen van een breed scala aan stressscenario's gesimuleerd. Hierbij worden niet alleen marktspecifieke scenario's geanalyseerd, maar ook Rabobankspecifieke en een combinatie van deze scenario's. Ook wordt er maandelijks gerapporteerd aan DNB over de groepsbrede liquiditeitspositie, op basis van de door de toezichthouder opgestelde richtlijnen.

4.7 Marktrisico

De Rabobank staat bloot aan marktrisico's. Marktrisico ontstaat uit hoofde van open posities ten aanzien van rentetarieven, valuta, creditspreads, grondstoffen en aandelenproducten, die allen beïnvloed worden door algemene en specifieke marktwijzigingen. De Rabobank past een VaR-methode toe voor de schatting van het marktrisico van aangehouden posities in het handelsboek en de maximaal verwachte verliezen, op basis van een aantal aannames voor verschillende wijzigingen in de marktomstandigheden. Om ook het risico onder 'niet-normale' marktomstandigheden te kunnen inschatten, wordt daarnaast ook het effect berekend van bepaalde extreme gebeurtenissen (event risk) op de waardeontwikkeling van de portefeuilles.

De raad van bestuur stelt jaarlijks de risicobereidheid en de daarbij behorende VaR-limieten en eventrisicolimieten vast. Deze limieten zijn doorvertaald naar limieten op boekniveau, en worden dagelijks bewaakt door de afdeling marktriscomanagement. De risicopositie wordt dagelijks gerapporteerd aan het senior management en maandelijks in de diverse risicomanagementcommissies besproken. Naast de VaR-limieten geldt een zeer uitgebreid stelsel van trading controls per boek, zoals rotatierisico (risico dat de rentecurve kantelt), delta-limieten per bucket, nominale limieten en maximumaantal contracten. Op deze wijze worden ook risico's die elkaar in de VaR-systematiek kunnen compenseren gelimiteerd.

Het interne VaR-model is een integraal onderdeel van het risicomanagementraamwerk van de Rabobank. Dit interne model is ook goedgekeurd door DNB voor het bepalen van de solvabiliteitseis voor marktrisico. De Rabobank heeft gekozen voor het hanteren van een VaR op basis van historische simulatie, waarbij één jaar historische data wordt gebruikt. De VaR wordt berekend over een tijdshorizon van zowel één dag als van tien dagen. Voor het interne risicomanagement heeft de Rabobank gekozen voor het hanteren van een betrouwbaarheidsniveau van 97,5%. Daarnaast wordt ook de VaR met een betrouwbaarheid van 99% dagelijks berekend.

Het grote voordeel van een VaR-model op basis van historische simulatie is dat er geen veronderstellingen hoeven te worden gedaan met betrekking tot verdelingen van mogelijke waardemutaties van de diverse financiële instrumenten. Een nadeel is dat een keuze gemaakt moet worden met betrekking tot de periode van historische marktbevingen die van invloed kan zijn op de hoogte van de berekende VaR. Op basis van de eisen van de toezichthouder en na eigen onderzoek is gekozen voor het gebruik van een historische periode van één jaar.

Door middel van backtesting worden de daadwerkelijke uitkomsten regelmatig getoetst om de validiteit van de bij de VaR-berekening gehanteerde aannames en parameters/factoren vast te stellen.

Naast het VaR-model is er ook een stresstestingprogramma opgesteld. Hierbij wordt het effect berekend van extreme, maar plausibele gebeurtenissen die niet in het normale VaR-model zijn opgenomen.

Hiertoe worden, deels op basis van historische gebeurtenissen, zoals de aandelencrash van 1987, de credit market turbulence van 1998 en de gebeurtenissen van de afgelopen jaren, scenario's doorgerekend en gevoeligheidsanalyses uitgevoerd. Door het complementeren van het VaR-model met de stresstestresultaten wordt een completer beeld van de risicoposities verkregen.

4.8 Operationeel risico

Operationeel risico is een risicocategorie die in elke organisatie een rol speelt. De Rabobank Groep heeft ervoor gekozen om operationeel risicomanagement groepsbreed aan te sturen vanuit Group Risk Management.

Dit onderdeel bepaalt het beleid en de kaders voor alle entiteiten binnen de groep. De verantwoordelijkheid voor het managen van de specifieke operationele risico's is belegd bij het senior management van de afzonderlijke groepsonderdelen, aangezien de risico's sterk verschillen per onderdeel en de beheersing van risico's zo dicht mogelijk bij de bron dient plaats te vinden. Group Risk Management ziet er vervolgens op toe dat de kaders worden gevolgd en dat de risico's en de wijze van beheersing groepsbreed inzichtelijk zijn.

Ten aanzien van het solvabiliteitsbeslag voor operationele risico's maakt de Rabobank gebruik van een model dat voldoet aan de eisen van de Advanced Measurement Approach en dat is goedgekeurd door DNB. In dit model wordt rekening gehouden met gerealiseerde verliezen en met de mogelijke gevolgen van bepaalde scenario's. De Rabobank Groep hanteert hierbij een conservatieve benadering. Verder wordt in de berekening van het solvabiliteitsbeslag rekening gehouden met de kwaliteit van risicobeheersing.

4.9 Procedures

Algemeen

De Rabobank Groep is betrokken in gerechtelijke- en arbitrageprocedures in Nederland en in het buitenland, waaronder de Verenigde Staten, in verband met claims door en tegen de Rabobank Groep voortkomend uit haar bedrijfsactiviteiten. Hoewel het niet mogelijk is van alle lopende of dreigende procedures en processen de uiteindelijke resultaten te voorspellen of te bepalen, is de Rabobank Groep van mening dat de uiteindelijke uitkomsten van de diverse reeds aanhangig gemaakte en/of eventuele toekomstige gerechtelijke procedures geen wezenlijke nadelige invloed zullen hebben op de financiële positie of de rentabiliteit van de Rabobank Groep, gezien haar omvang, sterke balans, stabiele inkomstenstroom en voorzieningenbeleid.

Fortis

De Vereniging van Effectenbezitters (VEB) heeft een dagvaarding uitgebracht tegen Fortis N.V. (nu: Ageas N.V.), de betrokken onderwriters, waaronder Rabobank, en de voormalige bestuurders van Fortis N.V., in welke dagvaarding de VEB stelt dat beleggers misleid zijn door het prospectus dat door Ageas N.V. is gepubliceerd in verband met haar claimmissie van september 2007. De VEB stelt dat de impact en risico's van de subprime crisis voor Fortis en voor Fortis' liquiditeitspositie incorrect zijn weergegeven in het prospectus. De VEB verzoekt een verklaring voor recht dat de gedaagde partijen onrechtmatig gehandeld hebben en daarom aansprakelijk moeten worden gehouden voor de schade die door beleggers in Fortis zou zijn geleden.

De genoemde schade van 18 miljard euro is niet gemotiveerd onderbouwd. De procedure betreft een afwikkeling van massaschade, wat betekent dat de rechter slechts een uitspraak zal doen over de vraag of gedaagden, waaronder de Rabobank, al dan niet aansprakelijk zijn. Afhankelijk van de uitkomst van de procedure zal blijken of separate schadestaatprocedures verwacht kunnen worden. De Rabobank verweert zich tegen de claim; op dit moment is de Rabobank echter niet in staat om de uitkomst van deze of vervolgproucedures te beoordelen.

Libor/Euribor

De Rabobank is gedurende verschillende periodes lid geweest van acht London Interbank Offered Rate (Libor) panels en het Euro Interbank Offered Rate (Euribor) panel. Tegenwoordig is de Rabobank lid van de Liborpanels voor het Britse Pound Sterling (GBP), de U.S. Dollar (USD) en de Euro (EUR). De Rabobank is geen lid geweest van het panel voor de Tokyo Interbank Offered Rate (Tibor).

Sinds begin 2010 heeft de Rabobank vorderingen en verzoeken om documentatie en informatie ontvangen van diverse toezichthouders en mededingings- en strafrechtelijke autoriteiten in onder andere Nederland, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten (V.S.), Japan, Hong Kong, Singapore en Zwitserland. De documenten en informatie waren opgevraagd in verband met lopende onderzoeken door deze toezichthouders en instanties. Deze onderzoeken hebben betrekking op het proces van het inzenden van rentetarieven, onder andere ten behoeve van de vaststelling van de Libor en de Euribor rentetarieven.

Op 29 oktober 2013 heeft de Rabobank schikkingen en overeenkomsten gesloten met de U.S. Department of Justice, de U.S. Commodity Futures Trading Commission, de U.K. Financial Conduct Authority, het Nederlandse Openbaar Ministerie en DNB. Deze schikkingen en overeenkomsten betreffen de inzending van rentetarieven, waaronder Libor en Euribor. Nadere informatie over de schikkingen en overeenkomsten is te vinden op de [corporate website](#). Er loopt nog een beperkt aantal onderzoeken naar deze kwestie. De Rabobank blijft haar volledige medewerking aan deze onderzoeken verlenen.

In het kader van bovenstaande regelingen heeft de Rabobank ter afwikkeling in totaal een bedrag betaald van ongeveer 774 miljoen euro. De Rabobank had in de halfjaarcijfers over 2013, gepubliceerd op 22 augustus 2013, een voorziening genomen die het grootste gedeelte van dit schikkingsbedrag dekte. Het bedrag dat niet gedekt werd door de voorziening is in het tweede halfjaar ten laste gebracht van het resultaat over 2013. De betaling van het schikkingsbedrag is niet van wezenlijke invloed op de financiële positie van de Rabobank.

De Rabobank is, samen met andere panelbanken, gedaagd in een aantal collectieve schadevergoedingsacties en individuele civiele rechtszaken in de V.S. Deze rechtszaken zijn aanhangig gemaakt bij Federale en lokale rechtbanken en omvatten vorderingen die verband houden met USD Libor, Japanse Yen Libor (JPY Libor), Tibor, and Euribor.

Een aantal collectieve schadevergoedingsprocedures en individuele civiele rechtszaken die verband houden met USD Libor zijn gevoegd tot een Multi-District Litigation (11-md-2262-NRB) (de 'MDL'). Deze zaken worden in een gecoördineerde pre-trial procedure behandeld door de U.S. District Court for the Southern District of New York (de 'Southern District'). In 2012 hebben bepaalde eisers in de MDL zes gewijzigde vorderingen ingediend (tezamen de 'MDL Vorderingen'), waarin zij stellen dat de USD Libor panelbanken zouden hebben samengespannen om de USD Libor inzendingen kunstmatig laag te houden: (I) om hun ware financieringskosten lager voor te stellen; en (II) om een lagere rente te betalen op financiële producten die gekoppeld waren aan USD Libor, die de gedaagde partijen in de MDL aan hun investeerders verkochten. De gedaagde

partijen in de MDL hebben een gezamenlijk verzoek ingediend om de MDL Vorderingen af te wijzen. In maart 2013 heeft de Rechtbank een zogenaamde opinie gegeven (de 'Opinie') waarin vrijwel alle MDL Vorderingen zijn afgewezen, met uitzondering van enkele vorderingen die gebaseerd zijn op de U.S. Commodities Exchange Act.

Na de Opinie van maart 2013 hebben de eisers en gedaagden verschillende verzoeken ingediend en zullen zij naar verwachting verzoeken blijven indienen. In augustus 2013 heeft de Rechtbank een opinie gegeven waarin een aantal van deze verzoeken is afgewezen.

Sinds augustus 2013 zijn diverse andere eisers USD Libor-gerelateerde procedures begonnen. De gedaagden in de MDL hebben getracht elk van deze procedures bij de MDL te laten voegen. De in de MDL gevoegde procedures die vorderingen zoals genoemd in de Opinie van maart 2013 omvatten, zijn bij gerechtelijk bevel van 3 mei 2013 aangehouden.

In februari 2013 heeft eiser 7 West 57th St. Realty Co. (7 West 57th) in het Southern District een vordering ingediend, genaamd 7 West 57th St. Realty Co. v. Citigroup, Inc. et al. (13-CV-00981), waarin de USD Libor panelbanken als gedaagden zijn opgenomen. Op 11 juni 2013 heeft 7 West 57th een gewijzigde vordering ingediend, waarin deze eiser beweert dat gedaagden hebben samengespannen om USD Libor te manipuleren en kunstmatig laag te houden, behalve tussen september 2008 en oktober 2008, toen de gedaagden USD Libor kunstmatig zouden hebben verhoogd. Gedaagden hebben in augustus 2013 een verzoek ingediend om de 7 West 57th af te wijzen.

In april 2012 heeft eiser Jeffrey Laydon (Laydon) in het Southern District een collectieve schadevergoedingsactie ingesteld, genaamd Laydon v. Mizuho Bank, Ltd., et al., 12-CV-3419 (GBD). Nadien heeft Laydon gewijzigde vorderingen ingediend, waarvan de meest recente beweert dat de JPY Libor en Tibor panelbanken bewust kunstmatige Euroyen Tibor en JPY Libor submissions hebben gedaan, waardoor Euroyen Tibor futures zouden zijn verhandeld op kunstmatige prijsniveaus. Gedaagden hebben in juni 2013 een verzoek ingediend om de Laydon vordering af te wijzen.

In februari 2013 hebben eisers Stephen Sullivan en White Oak Fund, LP (Sullivan) in het Northern District van Illinois een collectieve schadevergoedingsactie ingesteld, Sullivan v. Barclays PLC, et al., waarin bepaalde Euribor panelbanken als gedaagden zijn opgenomen. Deze procedure is verwezen naar het Southern District. Na de schikkingen en overeenkomsten van de Rabobank met de voornoemde autoriteiten in oktober 2013, heeft Sullivan een gewijzigde vordering ingediend waarin onder meer de Rabobank als gedaagde is toegevoegd. Ook beweren eisers in deze gewijzigde vordering dat gedaagden hebben samengespannen om Euribor en de prijzen van op Euribor gebaseerde derivaten te manipuleren. Op 11 november 2013 heeft de rechtbank de verplichting van gedaagden om te reageren op de gewijzigde vordering aangehouden, totdat Sullivan een tweede gewijzigde vordering heeft ingediend.

De hiervoor genoemde collectieve schadevergoedingsprocedures en civiele procedures, alsmede eventuele toekomstige procedures in de Verenigde Staten of ergens anders, zijn intrinsiek onderhevig aan onzekerheden en de uitkomsten ervan zijn niet goed te voorspellen. De Rabobank stelt zich niettemin op het standpunt dat het inhoudelijke en overtuigende juridische en feitelijke verweren heeft tegen deze vorderingen. De Rabobank is voornemens zich ten volste te blijven verweren tegen deze vorderingen.

Toelichting balans Rabobank Nederland

Alle bedragen luiden in miljoenen euro's, tenzij anders is vermeld.

1 *Geldmiddelen en kasequivalenten*

Hieronder zijn opgenomen wettige betaalmiddelen, onmiddellijk opeisbare tegoeden bij buitenlandse centrale banken van landen waar de Rabobank is gevestigd en een vordering op DNB inzake de minimumreserveregeling.

2 *Kortlopende overheidspapieren*

Dit betreft schatkistpapieren, discontabel als of beleenbaar bij de centrale bank van het land van uitgifte, waarvan de oorspronkelijke looptijd niet langer is dan twee jaar. De verkrijgingsprijs en de marktwaarde van de kortlopende overheidspapieren is nagenoeg gelijk.

| | 2013 | 2012 |
|---|--------------|--------------|
| Opgenomen in de handelsportefeuille | 196 | 800 |
| Opgenomen in de beleggingsportefeuille | 1.440 | 601 |
| Totaal kortlopende overheidspapieren | 1.636 | 1.401 |

3 *Vorderingen op andere banken*

Hieronder zijn vorderingen op andere banken opgenomen, voorzover niet belichaamd in rente-dragende waardepapieren.

| | 2013 | 2012 |
|--|---------------|---------------|
| Onder het totaal is begrepen: | | |
| Vorderingen op groepsmaatschappijen | 96.426 | 100.527 |
| Waarvan achtergesteld | 309 | 232 |
| De looptijden van de vorderingen op andere banken anders dan groepsmaatschappijen zijn als volgt: | | |
| Direct c.q. onbepaald | 15.299 | 13.078 |
| ≤ 3 maanden | 20.261 | 16.254 |
| > 3 maanden ≤ 1 jaar | 2.375 | 1.484 |
| > 1 jaar ≤ 5 jaar | 1.102 | 1.888 |
| > 5 jaar | 220 | 274 |
| | 39.257 | 32.978 |

De reële waarde van onderpand, waarbij de Rabobank vrij is dit te verkopen of te verpanden, is 22.490 (2012: 13.811).

4 Kredieten aan cliënten

Hieronder zijn de met de bedrijfsuitoefening samenhangende vorderingen opgenomen, voorzover het niet de vorderingen op kredietinstellingen betreft en voorzover niet-belichaamd in rentedragende waardepapieren.

| | 2013 | 2012 |
|---|----------------|----------------|
| De vorderingen bestaan uit: | | |
| Kredieten aan de overheid | 1.570 | 2.502 |
| Kredieten aan de private sector | 121.461 | 129.743 |
| Professionele effectentransacties | 10.823 | 11.633 |
| Totaal kredieten | 133.854 | 143.878 |
| Onder het totaal is begrepen: | | |
| Overige hypotheke | 233 | 678 |
| Het totaal van de woning hypotheke bedraagt | 774 | 2 |
| Totaal kredieten | 133.854 | 143.878 |
| Waarvan aan groepsmaatschappijen | 77.305 | 80.001 |
| Waarvan opgenomen in de handelsportefeuille | 1.974 | 2.585 |
| Waarvan opgenomen in de beleggingsportefeuille | 7 | 8 |
| | 54.568 | 61.284 |
| De looptijden van de kredieten anders dan aan groepsmaatschappijen zijn als volgt: | | |
| Direct c.q. onbepaald | 8.294 | 10.857 |
| ≤ 3 maanden | 15.534 | 19.154 |
| > 3 maanden ≤ 1 jaar | 6.647 | 6.593 |
| > 1 jaar ≤ 5 jaar | 16.169 | 16.905 |
| > 5 jaar | 7.924 | 7.775 |
| | 54.568 | 61.284 |
| De kredieten (exclusief die aan de overheid) kunnen als volgt worden gespecificeerd naar concentratie van bedrijfstak: | | |
| Agrarische sector | 42% | 38% |
| Handel, industrie en dienstverlening | 58% | 62% |
| Particulieren | 0% | 0% |
| | 100% | 100% |

De reële waarde van geaccepteerd onderpand in de vorm van schuldbewijzen is 2.804 (2012: 4.567).

Gereclassificeerde activa

Op basis van de amendementen bij IAS 39 en IFRS 7, 'Reclassificatie van financiële activa', heeft de Rabobank in 2008 een aantal 'voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa' en 'voor verkoop beschikbare financiële activa' gereclassificeerd naar 'kredieten aan cliënten' en 'vordering op banken'.

De Rabobank heeft activa geïdentificeerd die in aanmerking komen om onder dit amendement te vallen, waarbij er een duidelijke verandering in de intentie is om stukken aan te houden voor de nabije toekomst in plaats van op korte termijn te verkopen of te verhandelen. De reclassificaties zijn gemaakt vanaf 1 juli 2008 tegen de reële waarde op dat moment. Onderstaande toelichting geeft de details weer van de impact van de reclassificaties bij de Rabobank.

De volgende tabel geeft de boekwaarde en de reële waarde weer van de gereclassificeerde activa.

| In miljoenen euro's | 31 december 2013 | | 31 december 2012 | |
|---|------------------|--------------|------------------|--------------|
| | Boekwaarde | Reële waarde | Boekwaarde | Reële waarde |
| Voor handelsdoeleinden aangehouden financiële activa gereclassificeerd naar kredieten | 579 | 533 | 953 | 851 |
| Voor verkoop beschikbare financiële activa gereclassificeerd naar kredieten | 2.607 | 2.718 | 4.056 | 3.994 |
| Totale financiële activa gereclassificeerd naar kredieten | 3.186 | 3.251 | 5.009 | 4.845 |

Als de reclassificatie niet zou zijn gedaan, zou de nettowinst voor de activa aangehouden voor handelsdoeleinden 42 hoger zijn geweest (2012: 137 hoger). De mutatie in de eigenvermogenspositie in 2013 zou 113 positiever (2012: 37 negatiever) zijn geweest als de reclassificatie van voor verkoop beschikbare financiële activa niet zou zijn gedaan.

Na reclassificatie hebben de gereclassificeerde financiële activa het volgende bijgedragen aan de opbrengsten voor belasting:

| | Jaar eindigend op 31 december | |
|--|-------------------------------|------------|
| | 2013 | 2012 |
| Nettobaten | 3 | 33 |
| Waardeveranderingen | - | -9 |
| Resultaat vóór belasting op gereclassificeerde financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden | 3 | 24 |
| Nettobaten | 57 | 62 |
| Waardeveranderingen | 154 | 144 |
| Resultaat vóór belasting op gereclassificeerde financiële activa voor verkoop beschikbaar | 211 | 206 |

In de waardeveranderingen zijn terugboekingen van bijzondere waardeverminderingen en ontvangsten na afboeking voor een bedrag van 233 (2012: 215) begrepen en bijzondere waardeverminderingen voor een bedrag van 79 (2012: 80).

5 Rentedragende waardepapieren

Dit betreft rentedragende verhandelbare obligaties en andere rentedragende waardepapieren, anders dan kortlopende overheidspapieren.

| | 2013 | 2012 |
|--|---------------|---------------|
| Rentedragende waardepapieren van: | | |
| Publiekrechtelijke emittenten | 32.024 | 32.957 |
| Andere emittenten | 62.729 | 66.513 |
| Totaal rentedragende waardepapieren | 94.753 | 99.470 |
| Waarvan aangemerkt als: | | |
| Beleggingsportefeuille | 88.623 | 93.366 |
| Beleggingsportefeuille met waardeveranderingen door winst-en-verliesrekening | 2.911 | 3.619 |
| Handelsportefeuille | 2.236 | 2.375 |
| Vertitelde vorderingen | 983 | 110 |
| | 94.753 | 99.470 |
| De portefeuille omvat ook: | | |
| Waardepapieren uitgegeven door groepsmaatschappijen | 53.138 | 55.339 |
| Van de portefeuille is ter beurse genoteerd | 34.198 | 35.230 |
| Niet ter beurse genoteerd/groepsmaatschappijen | 60.555 | 64.240 |

6 Aandelen

Hieronder zijn aandelen, andere niet-rentedragende waardepapieren en participaties opgenomen.

| | 2013 | 2012 |
|--|--------------|--------------|
| Hiervan is aangemerkt als: | | |
| Beleggingsportefeuille | 532 | 177 |
| Beleggingsportefeuille met waardeveranderingen door winst-en-verliesrekening | 40 | - |
| Handelsportefeuille | 562 | 1.308 |
| | 1.134 | 1.485 |
| Van de portefeuille is ter beurse genoteerd | 554 | 1.279 |
| Niet ter beurse genoteerd | 580 | 206 |

7 Deelnemingen in groepsmaatschappijen

Hieronder zijn de directe aandelenbelangen in groepsmaatschappijen inbegrepen.

| | 2013 | 2012 |
|--|---------------|---------------|
| Aandelenbelangen in: | | |
| Kredietinstellingen | 6.189 | 5.866 |
| Overige | 6.960 | 9.250 |
| Totaal deelnemingen in groepsmaatschappijen | 13.149 | 15.116 |
| Mutatieoverzicht: | | |
| Boekwaarde 1 januari | 15.116 | 14.133 |
| Aankopen/kapitaalstortingen in het boekjaar | 66 | 473 |
| Aankoop Friesland Bank | - | 260 |
| Verkoop Robeco | -613 | - |
| Verkopen, afstotingen en liquidaties in het boekjaar | -615 | -59 |
| Resultaat | 416 | 1.093 |
| Dividend | -657 | -788 |
| Herwaardering | -564 | 4 |
| Boekwaarde 31 december | 13.149 | 15.116 |

Afstoting Robeco

Met de Japanse financiële dienstverlener Orix is in februari 2013 een koopovereenkomst getekend inzake de verkoop van 90% van Robeco. Anticiperend op toekomstige wet- en regelgeving, heeft de Rabobank besloten om Robeco te verkopen. Daarnaast vergroot de verkoop naar verwachting de groeivoorzichten van Robeco. Robeco is een strategische acquisitie van Orix en zal het belangrijkste platform worden voor toekomstige wereldwijde groeiambities op het gebied van vermogensbeheer. Robeco blijft de dienstverlening aan haar klanten verlenen onder de bestaande merknamen.

Op 1 juli 2013 is de overname afgerond en het behaalde verkoopresultaat is 1.585. Het resterende belang van de Rabobank in Robeco is 10%. Dit belang is geclassificeerd als aandelen en de opwaardering ad 159 is verwerkt in de herwaarderingsreserve – Aandelen en niet-rentedragende waardepapieren.

8 Overige deelnemingen

Hieronder zijn de aandelenbelangen in overige deelnemingen inbegrepen.

| | 2013 | 2012 |
|------------------------------------|--------------|--------------|
| Aandelenbelangen in: | | |
| Kredietinstellingen | 108 | 133 |
| Overige | 2.545 | 2.643 |
| Totaal overige deelnemingen | 2.653 | 2.776 |
| Mutatieoverzicht: | | |
| Boekwaarde 1 januari | 2.776 | 2.548 |
| Aankopen in het boekjaar | 4 | 25 |
| Verkopen in het boekjaar | -1 | - |
| Resultaat | 103 | 139 |
| Herwaardering | -173 | 74 |
| Dividend | -56 | -10 |
| Boekwaarde 31 december | 2.653 | 2.776 |

9 Immateriële activa

Hieronder is software opgenomen.

| | 2013 | 2012 |
|----------------------------------|------------|------------|
| Software | 410 | 448 |
| Totaal immateriële activa | 410 | 448 |

Mutatieoverzicht 2013

| | Software | Totaal |
|---|------------|------------|
| Boekwaarde 1 januari | 448 | 448 |
| Aankopen in het boekjaar | 108 | 108 |
| Verkopen in het boekjaar (aan groepsmaatschappijen) | - | - |
| Afschrijvingen | -138 | -138 |
| Waardeverminderingen | -13 | -13 |
| Koersverschillen en overige | 5 | 5 |
| Boekwaarde 31 december | 410 | 410 |
| Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen | 797 | 797 |

Mutatieoverzicht 2012

| | Software | Totaal |
|---|------------|------------|
| Boekwaarde 1 januari | 437 | 437 |
| Aankopen in het boekjaar | 133 | 133 |
| Verkopen in het boekjaar (aan groepsmaatschappijen) | -5 | -5 |
| Afschrijvingen | -137 | -137 |
| Waardeverminderingen | -7 | -7 |
| Koersverschillen en overige | 27 | 27 |
| Boekwaarde 31 december | 448 | 448 |
| Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen | 677 | 677 |

10 Materiële vaste activa

Hieronder zijn opgenomen: bedrijfsgebouwen en -terreinen, machines, installaties en andere vaste bedrijfsmiddelen en niet aan het productieproces dienstbare materiële vaste activa, zoals ingekochte onderpanden.

| | 2013 | 2012 |
|--|------------|------------|
| Terreinen en gebouwen in eigen gebruik | 733 | 768 |
| Bedrijfsmiddelen | 128 | 145 |
| Totaal materiële vaste activa | 861 | 913 |

| Mutatieoverzicht 2013 | | | |
|--|--|------------------|------------|
| | Terreinen en gebouwen in eigen gebruik | Bedrijfsmiddelen | Totaal |
| Boekwaarde 1 januari | 768 | 145 | 913 |
| Aankopen in het boekjaar | 7 | 40 | 47 |
| Verkopen in het boekjaar | -15 | -12 | -27 |
| Afschrijvingen | -8 | - | -8 |
| Waardeverminderingen | -42 | -43 | -85 |
| Koersverschillen en overige | 23 | -2 | 21 |
| Boekwaarde 31 december | 733 | 128 | 861 |
| Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen | 456 | 279 | 735 |

| Mutatieoverzicht 2012 | | | |
|--|--|------------------|------------|
| | Terreinen en gebouwen in eigen gebruik | Bedrijfsmiddelen | Totaal |
| Boekwaarde 1 januari | 754 | 143 | 897 |
| Aankopen in het boekjaar | 41 | 67 | 108 |
| Verkopen in het boekjaar | - | -20 | -20 |
| Afschrijvingen | -43 | -47 | -90 |
| Waardeverminderingen | - | - | - |
| Koersverschillen en overige | 16 | 2 | 18 |
| Boekwaarde 31 december | 768 | 145 | 913 |
| Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen | 443 | 286 | 729 |

11 Overige activa

Dit betreft edelmetalen, certificaten die edelmetalen vertegenwoordigen, uit edelmetalen vervaardigde munten en penningen (voorzover geen wettig betaalmiddel), goederen en celen, acute en uitgestelde belastingvorderingen en niet elders te rubriceren activa.

| | 2013 | 2012 |
|----------------------------------|-------|------|
| <i>Hieronder zijn begrepen:</i> | | |
| Acute belastingvorderingen | - | 242 |
| Uitgestelde belastingvorderingen | 1.442 | 282 |
| Personeelsbeloningen | 5 | 6 |

Fiscale eenheid vennootschapsbelasting

Rabobank Nederland vormt samen met diverse binnenlandse dochterondernemingen en de aangesloten banken een fiscale eenheid voor de heffing van de vennootschapsbelasting. Uit hoofde hiervan is iedere tot de fiscale eenheid behorende rechtspersoon hoofdelijk aansprakelijk voor de door de fiscale eenheid verschuldigde vennootschapsbelasting.

12 Derivaten

Hieronder volgt de toelichting op derivaten.

| | 2013 | 2012 |
|------------------------------------|---------------|---------------|
| <i>Activa</i> | | |
| <i>Hieronder zijn begrepen:</i> | | |
| Derivaten derden | 36.690 | 61.004 |
| Derivaten met groepsmaatschappijen | 10.748 | 19.555 |
| Totaal derivaten | 47.438 | 80.559 |
| <i>Passiva</i> | | |
| <i>Hieronder zijn begrepen:</i> | | |
| Derivaten derden | 48.555 | 72.953 |
| Derivaten met groepsmaatschappijen | 7.255 | 5.066 |
| Totaal derivaten | 55.810 | 78.019 |

In deze post zijn derivaten begrepen die de Rabobank als vergoeding voor de uitgiftes in december 2013 van de Rabobank (Leden)certificaten, naast een bedrag in contanten, heeft ontvangen. De eerste waardering van dit derivaat is 152 en is verwerkt in de overige reserves.

De navolgende tabel vermeldt de nominale waarden en de positieve en negatieve reële waarden van de derivaat-transacties met derden.

| | Nominale waarden | Reële waarden | |
|---|------------------|---------------|---------------|
| | | Actief | Verplichting |
| Stand per 31 december 2013 | | | |
| Voor handelsdoeleinden aangehouden derivaten | | | |
| Rentecontracten | 2.303.895 | 26.944 | 26.518 |
| OTC | 2.257.282 | 26.943 | 26.517 |
| Beursgenoteerd | 46.613 | 1 | 1 |
| Valutacontracten | 374.501 | 4.532 | 5.500 |
| OTC | 374.501 | 4.532 | 5.500 |
| Beursgenoteerd | - | - | - |
| Kredietderivaatcontracten | 7.851 | 196 | 452 |
| Overige contracten | 22.623 | 1.462 | 1.651 |
| OTC | 14.943 | 1.089 | 1.279 |
| Beursgenoteerd | 7.680 | 373 | 372 |
| Voor afdekking aangehouden derivaten | | | |
| Derivaten aangemerkt als reëlewaardehedges | | | |
| Rentecontracten | 63.724 | 1.071 | 11.495 |
| Valutacontracten | 47.273 | 2.019 | 68 |
| Derivaten aangemerkt als kasstroomafdekkingen | | | |
| Valutacontracten | 20.045 | 466 | 2.871 |
| Totaal derivaten derden | 2.839.912 | 36.690 | 48.555 |

| | Nominale waarden | Reële waarden | |
|---|------------------|---------------|---------------|
| | | Actief | Verplichting |
| Stand per 31 december 2012 | | | |
| Voor handelsdoeleinden aangehouden derivaten | | | |
| Rentecontracten | 2.716.985 | 46.921 | 44.160 |
| OTC | 2.655.464 | 46.921 | 44.142 |
| Beursgenoteerd | 61.521 | - | 18 |
| Valutacontracten | 400.829 | 6.960 | 6.835 |
| OTC | 400.829 | 6.960 | 6.835 |
| Beursgenoteerd | - | - | - |
| Kredietderivaatcontracten | 16.073 | 746 | 1.030 |
| Overige contracten | 33.135 | 995 | 2.113 |
| OTC | 19.043 | 604 | 1.341 |
| Beursgenoteerd | 14.092 | 391 | 772 |
| Voor afdekking aangehouden derivaten | | | |
| Derivaten aangemerkt als reëlewaardehedges | | | |
| Rentecontracten | 77.864 | 1.644 | 17.736 |
| Valutacontracten | 43.943 | 2.262 | 11 |
| Derivaten aangemerkt als kasstroomafdekkingen | | | |
| Valutacontracten | 23.603 | 1.476 | 1.068 |
| Totaal derivaten derden | 3.312.432 | 61.004 | 72.953 |

| Samenstelling handelsportefeuille en beleggingsportefeuille | | |
|--|---------------|---------------|
| | 2013 | 2012 |
| Handelsportefeuille inclusief groepsmaatschappijen | | |
| Kortlopende overheidspapieren | 196 | 799 |
| Kredieten aan cliënten | 1.974 | 2.586 |
| Rentedragende waardepapieren | 2.236 | 2.375 |
| Vertitelde vorderingen | 983 | 110 |
| Aandelen | 562 | 1.308 |
| | 5.951 | 7.178 |
| Beleggingsportefeuille | | |
| Kortlopende overheidspapieren | 1.440 | 601 |
| Rentedragende waardepapieren | 88.623 | 93.366 |
| Aandelen | 532 | 177 |
| Kredieten aan cliënten | 7 | 8 |
| | 90.602 | 94.152 |
| In de beleggingsportefeuille opgenomen van groepsmaatschappijen | 53.054 | 57.319 |
| | 37.548 | 36.833 |
| Mutatieoverzicht beleggingsportefeuille | | |
| Stand per 1 januari | 36.833 | 36.963 |
| Valutakoersverschillen | - | -265 |
| Aankopen in het boekjaar | 39.771 | 9.737 |
| Verkopen in het boekjaar | -36.724 | -10.625 |
| Wijzigingen in reële waarde | -1.948 | 1.470 |
| Afschrijvingen, waardeverminderingen en de terugnemning daarvan over het boekjaar | - | - |
| Overig | -384 | -447 |
| Stand per 31 december | 37.548 | 36.833 |
| De looptijden van de in de beleggingsportefeuille opgenomen stukken anders dan groepsmaatschappijen zijn als volgt: | | |
| Direct c.q. onbepaald | 58 | 3 |
| ≤ 3 maanden | 1.596 | 1.323 |
| > 3 maanden ≤ 1 jaar | 1.701 | 489 |
| > 1 jaar ≤ 5 jaar | 8.430 | 2.779 |
| > 5 jaar | 25.763 | 32.239 |
| | 37.548 | 36.833 |
| Beleggingsportefeuille met waardeveranderingen door winst-en-verliesrekening inclusief groepsmaatschappijen | | |
| Rentedragende waardepapieren | 2.911 | 3.619 |
| Aandelen | 40 | - |
| | 2.951 | 3.619 |

13 Overlopende activa

Hieronder is voornamelijk de opgelopen rente opgenomen.

14 Schulden aan andere banken

Hieronder zijn opgenomen: schulden aan kredietinstellingen voorzover niet belichaamd in een schuldbewijs of een achtergestelde schuld, waarvan:

| | 2013 | 2012 |
|---|---------------|---------------|
| Groepsmaatschappijen | 20.843 | 26.203 |
| Overige deelnemingen | 121 | 76 |
| De looptijden van de schulden aan andere banken anders dan groepsmaatschappijen zijn als volgt: | | |
| Direct c.q. onbepaald | 5.162 | 7.716 |
| ≤ 3 maanden | 3.040 | 8.847 |
| > 3 maanden ≤ 1 jaar | 971 | 634 |
| > 1 jaar ≤ 5 jaar | 1.327 | 1.104 |
| > 5 jaar | 1.016 | 768 |
| | 11.516 | 19.069 |

15 Toevertrouwde middelen

Hieronder zijn opgenomen de toevertrouwde middelen van cliënten voorzover niet belichaamd in een schuldbewijs. In de toevertrouwde middelen zijn ook de beleggingen van centrale banken voor een bedrag van 22 (2012: 20) miljard euro begrepen.

| | 2013 | 2012 |
|----------------------|--------|--------|
| Groepsmaatschappijen | 17.379 | 33.314 |
| Overige deelnemingen | 674 | 274 |

Als spaargelden worden beschouwd alle deposito's en spaarrekeningen van natuurlijke personen, verenigingen en stichtingen zonder zakelijk doel en niet-overdraagbare spaarbrieven.

De looptijden van de toevertrouwde middelen anders dan van groepsmaatschappijen zijn als volgt:

| | 2013 | 2012 |
|-----------------------|---------------|---------------|
| Direct c.q. onbepaald | 52.453 | 34.402 |
| ≤ 3 maanden | 32.224 | 47.529 |
| > 3 maanden ≤ 1 jaar | 2.948 | 3.903 |
| > 1 jaar ≤ 5 jaar | 1.519 | 1.628 |
| > 5 jaar | 5.236 | 1.977 |
| | 94.380 | 89.439 |

16 Schuldbewijzen

Dit betreft obligaties en andere rentedragende waardepapieren, zoals depositocertificaten, voorzover niet achtergesteld.

| | 2013 | 2012 |
|--|----------------|----------------|
| Verhandelbare schuldbewijzen | 138.752 | 165.729 |
| Overige schuldbewijzen | 50.918 | 48.008 |
| | 189.670 | 213.737 |
| Waarvan aan groepsmaatschappijen | - | 890 |
| | 189.670 | 212.847 |
| <i>De looptijden van de schuldbewijzen anders dan groepsmaatschappijen zijn als volgt:</i> | | |
| Direct c.q. onbepaald | 141 | 1.532 |
| ≤ 3 maanden | 27.314 | 35.660 |
| > 3 maanden ≤ 1 jaar | 63.135 | 56.457 |
| > 1 jaar ≤ 5 jaar | 63.111 | 73.580 |
| > 5 jaar | 35.969 | 45.618 |
| | 189.670 | 212.847 |

17 Overige schulden

Hieronder zijn opgenomen passiva die niet onder de overige posten kunnen worden gerubriceerd, zoals baisseposities van waardepapieren en schulden uit hoofde van gesecuritiseerde vorderingen. Onder overige schulden zijn ook schulden ter zake van personeelslasten, belastingen en premies van sociale verzekering opgenomen. Eind 2013 is voor ruim 54 miljard aan hypothecaire leningen van lokale Rabobanken gesecuritiseerd.

| | 2013 | 2012 |
|--|---------------|---------------|
| <i>Hieronder zijn begrepen:</i> | | |
| Schulden uit hoofde van gesecuritiseerde vorderingen | 53.823 | 53.391 |
| Acute belastingverplichtingen | 156 | - |
| Overige schulden | 3.267 | 2.991 |
| Totaal overige schulden | 57.363 | 56.382 |

18 Voorzieningen

| | 2013 | 2012 |
|---|------------|--------------|
| Voorziening voor pensioenen en overige tegemoetkomingen na uitdiensttreding | 166 | 1.272 |
| Voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen | - | -147 |
| Overige voorzieningen | 528 | 591 |
| Totaal voorzieningen | 694 | 1.716 |

Voorziening voor pensioenen

De voorziening voor pensioenen en overige tegemoetkomingen na uitdiensttreding bestaat uit een voorziening voor pensioenen 9 (2012: 1.159) en overige personeelsbeloningen 157 (2012: 113).

Voor de Rabobank Groep bedraagt de nettoverplichting voor pensioenen 66 (2012: 1.173). Voor Rabobank Nederland is dit 4 (2012: 1.153) (zijnde het saldo van de voorziening voor pensioenen en de pensioenvordering van 5 (2012: 6)). De in de geconsolideerde balans en toelichting op de balans van de Rabobank Groep over het boekjaar opgenomen gegevens met betrekking tot deze voorziening zijn als volgt:

Pensioenregelingen

De Rabobank heeft in mei 2013 overeenstemming bereikt met de vakorganisaties over aanpassing van de cao. Onderdeel van de afspraken is een nieuwe pensioenregeling voor de regeling die is ondergebracht bij het Rabobank Pensioenfonds. De nieuwe pensioenregeling is met terugwerkende kracht per 1 januari 2013 ingegaan. De nieuwe pensioenregeling is een collectieve toegezegdebijdrageregeling met een pensioenleeftijd van 67 jaar en een nagestreefd opbouwpercentage van 2. De Rabobank stelt jaarlijks een volgens een vaste systematiek bepaalde pensioenpremie beschikbaar aan het Rabobank Pensioenfonds, waarmee het de nagestreefde pensioenopbouw voor in het dienstjaar verrichte prestaties volgens een voorwaardelijke middelloon-pensioenregeling met een voorwaardelijke indexatie tracht te realiseren. Met betaling van de jaarlijkse pensioenpremie zal de Rabobank volledig en definitief aan al haar pensioenverplichtingen hebben voldaan. De Rabobank heeft daarmee geen enkele financiële verplichting meer met betrekking tot achterliggende deelnemersjaren en de reeds opgebouwde pensioenen. In samenhang met de overgedragen risico's betaalde de Rabobank eenmalig een bedrag van 500 ten behoeve van de vorming van een indexatiedepot. Bovendien stelt de Rabobank zich gedurende de periode 2014-2020 garant voor het realiseren van de nagestreefde pensioenopbouw voor de in deze periode verrichte prestaties tot een bedrag van maximaal 250.

De nieuwe pensioenregeling kwalificeert onder IAS 19 als toegezegdebijdrageregeling. De verplichting van de Rabobank is beperkt tot de verschuldigde premiebetalingen onder aftrek van reeds betaalde bijdragen. Actuariële veronderstellingen spelen geen rol meer bij de bepaling van de verplichting. In de verslagperiode zijn tot het moment van afwikkeling van de toegezegdpensioenregeling herwaarderingen van de nettoverplichting van het Rabobank Pensioenfonds van -667 direct verwerkt in het eigen vermogen. De herwaardering van de verplichting is bij afwikkeling van de toegezegdpensioenregeling als onderdeel van het resultaat op beëindiging van de toegezegdpensioenregeling in de winst-en-verliesrekening verwerkt. Op de ingangsdatum van de nieuwe pensioenregeling bedroegen de totale cumulatieve actuariële resultaten van de oude toegezegdpensioenregeling, welke zijn opgenomen in het eigen vermogen -2.320. De pensioenverplichting bedroeg 1.100. Deze is als onderdeel van het resultaat op beëindiging van de toegezegdpensioenregeling vrijgevallen in de winst-en-verliesrekening, na aftrek van belasting ad 275. De eenmalige betaling van 500 is eveneens als onderdeel van het resultaat op beëindiging van de toegezegdpensioenregeling in de winst-en-verliesrekening verwerkt (375 na belastingen). De reguliere pensioenlasten, opgenomen in de post personeelskosten, voor de regeling ondergebracht bij het Rabobank Pensioenfonds bedroegen per saldo 486 (2012: 359). De totale baten en lasten na belastingen in de verslagperiode zoals verwerkt in het geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten van de Rabobank Groep, uit hoofde van de regeling ondergebracht bij de Stichting Rabobank Pensioenfonds is uitgekomen op -11.

| in miljoenen euro's | 2013 |
|---|------------|
| Herwaarderingen van de nettoverplichting | -667 |
| Resultaat beëindiging toegezegdpensioenregeling | 1.517 |
| Betaling in verband met beëindiging toegezegdpensioenregeling | -375 |
| Reguliere pensioenlast Rabobank Pensioenfonds | -486 |
| Totale baten en lasten na belasting | -11 |

Aangezien de pensioenregeling die ondergebracht is in de Stichting Rabobank Pensioenfonds niet meer kwalificeert als een toegezegdpensioenregeling blijven nagenoeg alleen de pensioenregelingen van Friesland Bank en ACCBank per 31 december 2013 nog over als een toegezegdpensioenregeling. Dit zijn, al dan niet in een fonds ondergebrachte, toegezegdpensioenregelingen op basis van middelloon. De activa van de in een fonds ondergebrachte regelingen worden onafhankelijk van de Rabobankactiva aangehouden in afzonderlijke, door trustees beheerde fondsen. De verplichtingen worden elk jaar op basis van de door IFRS voorgeschreven methode door onafhankelijke actuarissen gewaardeerd. De meest recente actuariële waarderingen zijn verricht ultimo 2013. De tabellen met betrekking tot de beleggingen in planactiva, de gewogen gemiddelden van de belangrijkste actuariële veronderstellingen en de toekomstige premiebetalingen in 2013 hebben betrekking op deze twee pensioenregelingen. De tabel met betrekking tot de beleggingen in planactiva zijn gebaseerd op de pensioenregeling van ACCBank.

| in miljoenen euro's | 2013 | 2012 |
|--|-----------|--------------|
| Contante waarde van in een fonds ondergebrachte verplichtingen | 545 | 19.464 |
| Reële waarde van planactiva | 479 | 18.202 |
| Nettoverplichtingen | 66 | 1.262 |

Het verloop van de planactiva en verplichtingen:

| in miljoenen euro's | 2013 | 2012 |
|--|------------|---------------|
| Contante waarde van in een fonds ondergebrachte verplichtingen | | |
| Contante waarde aanspraken 1 januari | 19.464 | 15.405 |
| Valutakoersverschillen | - | 2 |
| Interest | 244 | 708 |
| Toename aanspraken in het boekjaar | 225 | 471 |
| Premiebijdrage werknemers | 16 | 40 |
| Uitkeringen | -119 | -289 |
| Waardeoverdracht | - | 27 |
| Beëindiging pensioenregelingen | -20.620 | -127 |
| Overgedragen naar vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten | - | -334 |
| Overname Friesland Bank | - | 290 |
| Curtailments | -6 | -12 |
| Overig | -3 | 59 |
| Actuarieel resultaat voortvloeiend uit wijzigingen in demografische veronderstellingen | -47 | 30 |
| Actuarieel resultaat voortvloeiend uit wijzigingen in financiële veronderstellingen | 1.391 | 3.194 |
| Contante waarde van in een fonds ondergebrachte verplichtingen 31 december | 545 | 19.464 |
| Reële waarde van planactiva | | |
| Reële waarde activa 1 januari | 18.202 | 16.208 |
| Valutakoersverschillen | - | 1 |
| Interest | 230 | 752 |
| Premiebijdrage werkgever | 491 | 573 |
| Premiebijdrage werknemer | 17 | 40 |
| Uitkeringen | -119 | -289 |
| Waardeoverdrachten en kosten | -5 | -5 |
| Beëindiging pensioenregelingen | -18.779 | -94 |
| Overgedragen naar vaste activa aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten | - | -284 |
| Overname Friesland Bank | - | 288 |
| Overig | -3 | -76 |
| Actuarieel resultaat | 445 | 1.088 |
| Reële waarde planactiva 31 december | 479 | 18.202 |

De verwachte premiebijdrage voor 2014 bedraagt circa 7. De planactiva zijn als volgt belegd:

| | 2013 | 2012 |
|------------------------------|-------------|-------------|
| Aandelen en alternaties | 31,6% | 41,6% |
| Rentedragende waardepapieren | 26,4% | 48,8% |
| Vastgoed | 6,2% | 6,1% |
| Liquiditeiten | 35,8% | 3,5% |
| Totaal | 100% | 100% |

De in de geconsolideerde winst-en-verliesrekening over het boekjaar verantwoorde kosten zijn opgenomen in de volgende tabel.

| in miljoenen euro's | 2013 | 2012 |
|---|------------|------------|
| Rente over verplichting | 244 | 708 |
| Rente over planactiva | -230 | -752 |
| Kosten op basis van diensttijd gedurende het jaar | 225 | 471 |
| Verliezen/(winsten) op kortingen, vereffeningen en kosten | -1 | 76 |
| Totale kosten toegezegdpensioenregelingen | 238 | 503 |

De gewogen gemiddelden van de belangrijkste actuariële veronderstellingen ten behoeve van de waardering van de voorziening voor pensioenen (toegezegdpensioenregelingen) zijn per 31 december (in % per jaar):

| | 2013 | 2012 |
|---------------------|------|------|
| Disconteringsfactor | 3,8% | 3,5% |
| Looninflatie | 2,5% | 1,7% |
| Prijsinflatie | 2,0% | 2,0% |

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen bestaan uit een herstructureringsvoorziening, een voorziening voor aan leningen gerelateerde creditverplichtingen, voorzieningen voor overige risico's en verplichtingen en voorzieningen voor lopende juridische claims.

| | 2013 | 2012 |
|--|------------|------------|
| Mutatieoverzicht overige voorzieningen: | | |
| Stand per 1 januari | 591 | 429 |
| Toevoegingen ten laste van resultaat | 624 | 66 |
| Onttrekkingen en vrijval | -661 | -65 |
| Overige mutaties | -26 | 161 |
| Stand per 31 december | 528 | 591 |

19 Achtergestelde schulden

Dit betreft de leningen samenhangend met de uitgifte van Trust Preferred Securities en achtergestelde leningen.

| | 2013 | 2012 |
|---|--------------|--------------|
| Leningen samenhangend met de uitgifte van Trust Preferred Securities II | - | 1.327 |
| Leningen samenhangend met de uitgifte van Trust Preferred Securities III, IV, V en VI | 1.835 | 1.963 |
| Achtergestelde leningen | 7.782 | 4.620 |
| Stand per 31 december | 9.617 | 7.910 |

In 2013 zijn door Rabobank Nederland drie achtergestelde leningen uitgegeven, te weten een lening van 1.000 met een vast rentepercentage van 3,875% vervallend in 2023, een lening van USD 1.750 met een vast rentepercentage van 4,625% vervallend in 2023 en een lening van USD 1.250 met een vast rentepercentage van 5,75% vervallend in 2043.

In 2012 zijn door Rabobank Nederland drie achtergestelde leningen uitgegeven, te weten een lening van 1.000 met een vast rentepercentage van 4,125% vervallend in 2022, een lening van GBP 500 met een vast rentepercentage van 5,25% vervallend in 2027 en een lening van USD 1.500 met een vast rentepercentage van 3,95% vervallend in 2022.

In 2010 is door Rabobank Nederland een lening uitgegeven van 1.000 met een vast rentepercentage van 3,75% en vervallend in 2020.

In 2009 is door Rabobank Nederland een lening uitgegeven van 1.000 met een vast rentepercentage van 5,875% en vervallend in 2019.

In 2003 zijn door Rabobank Capital Funding Trust II te Delaware, een groepsmaatschappij van Rabobank Nederland, 1,75 miljoen niet-cumulatieve Trust Preferred Securities uitgegeven. De vergoeding bedraagt 5,26% tot en met 31 december 2013. Daarna is de verwachte vergoeding gelijk aan driemaands USD Libor plus 1,6275%. De totale opbrengst van deze emissie bedroeg USD 1.750. Per 31 december 2013 zijn deze Trust Preferred Securities, na voorafgaande schriftelijke toestemming van DNB, afgelost.

20 Eigen vermogen

| | 2013 | 2012 |
|---|---------------|---------------|
| Hieronder zijn begrepen: | | |
| Kapitaal | 6.002 | 6.002 |
| Rabobank (Leden)certificaten | 5.823 | 6.672 |
| Capital Securities | 7.204 | 7.289 |
| Herwaarderingsreserve en omrekeningsverschillen | -3.118 | -2.147 |
| Wettelijke reserve | 137 | 107 |
| Overige reserves | 1.743 | 2.438 |
| Resultaat boekjaar | 1.179 | 994 |
| Totaal eigen vermogen | 18.970 | 21.355 |

Kapitaal

Onder dit hoofd is opgenomen het aandelenkapitaal dat geheel is geplaatst en volgestort. Alle aandelen zijn geplaatst bij lokale Rabobanken.

Rabobank (Leden)certificaten

In het kader van haar ledenwaarderingsprogramma heeft de Rabobank in de jaren 2000 - 2005 leden-certificaten uitgegeven. Deze ledencertificaten waren certificaten van aandelen op naam in de volgende beleggingsinstellingen: de Rabobank Ledencertificaten (I) N.V., de Rabobank Ledencertificaten II N.V. en de Rabobank Ledencertificaten III N.V.. Er zijn vier emissies geweest (in 2000, 2001, 2002 en 2005) voor een bedrag van ruim 6.300. Op 30 december 2008 zijn de beleggingsinstellingen gefuseerd tot één beleggingsinstelling: de Rabobank Ledencertificaten N.V. In 2011 was het door wijzigingen in internationale wet- en regelgeving (de zogenoemde Basel III-afspraken) nodig de Rabobank (Leden)certificaten aan te passen. De (nieuwe) Rabobank (Leden)certificaten zijn certificaten van participaties die rechtstreeks door Rabobank Nederland zijn uitgegeven. Door de omwisseling kunnen de (nieuwe) Rabobank (Leden)certificaten net als de voormalige Rabobank (Leden)certificaten mee blijven tellen als eigen vermogen (common equity tier-1) van de Rabobank Groep. Tot ongeveer februari 2013 waren vraag en aanbod op de interne markt ongeveer gelijk aan elkaar. Daarna nam het aanbod toe en viel de vraag weg als gevolg van de schuldencrisis en markt-omstandigheden voor met name achtergesteld schuldpapier en als gevolg van het zorgplichtprogramma van Rabobank Nederland. Rabobank Nederland heeft Rabobank (Leden)certificaten waar geen vraag naar was op de interne markt gekocht.

Rabobank Nederland heeft in oktober 2012 van DNB toestemming verkregen om 1 miljard euro aan Rabobank (Leden)certificaten op te kopen in haar opkoopfonds (Treasury Stock). In augustus 2013 heeft Rabobank Nederland aangekondigd, dat bij het bereiken van 1 miljard euro aan Rabobank (Leden)certificaten in de Treasury Stock, DNB akkoord heeft gegeven dit miljard in te trekken waardoor daarna opnieuw voor 1 miljard euro ruimte zou ontstaan. Hierdoor kon er voor 2 miljard euro aan Rabobank (Leden)certificaten worden ingekocht. Tot ongeveer eind oktober lag het overaanbod aan Rabobank (Leden)certificaten in lijn met wat verwacht werd. Echter, er was een toename van het aanbod van Rabobank (Leden)certificaten op de interne markt na de bekendmaking van de Libor-schikking. Op 6 november 2013 heeft Rabobank Nederland het aantal uitstaande Rabobank (Leden)certificaten verminderd met 40 miljoen euro (1 miljard euro).

Begin december 2013 is er door de Rabobank een overeenkomst aangegaan met een derde partij om Rabobank Ledencertificaten door te plaatsen naar institutionele beleggers. Tegelijkertijd is aangekondigd dat de beoogde minimum vergoeding wordt verhoogd van 5,2% naar 6,5% op jaarbasis en dat de Rabobank voornemens was de Rabobank (Leden)certificaten te noteren aan een beurs. Door de notering wordt de investeerdersbasis verbreed en de verhandelbaarheid verbeterd. Er is in december 2013 tweemaal gebruik gemaakt van de plaatsingsmogelijkheid voor in totaal 1 miljard euro nominaal.

Op 14 januari 2014 is de vergadering van certificaathouders akkoord gegaan met de voorgestelde wijziging om een notering aan Euronext Amsterdam mogelijk te maken. Vervolgens zijn vanaf 27 januari 2014 de Rabobank Certificaten genoteerd aan Euronext Amsterdam. De in 2013 uitbetaalde vergoeding per certificaat bedroeg 1,275 euro (2012: 1,25 euro). De raad van bestuur heeft het recht om de vergoeding niet te betalen.

Niet-uitbetaalde vergoedingen worden later niet alsnog betaald. Ultimo 2013 bedroeg het aantal certificaten 237.961.365 stukken. Eind 2013 belegden ongeveer 125.000 beleggers in de Rabobank (Leden)certificaten. De in dit overzicht opgenomen bedragen zijn gebaseerd op de nominale waarde ad 25 euro per Rabobank (Leden)certificaat. Agio en disagio op uitgegeven en teruggenomen Rabobank (Leden)certificaten en de kosten van de uitgifte na aftrek van belastingen zijn verwerkt in de overige reserves (zie het verloop van de overige reserves).

| Rabobank (Leden)certificaten | | |
|--|--------------|--------------|
| in miljoenen euro's | 2013 | 2012 |
| Mutatie gedurende het jaar: | | |
| Openingssaldo | 6.672 | 6.614 |
| Gedurende het jaar teruggenomen Rabobank (Leden)certificaten | -2.074 | -167 |
| Omwisseling Rabobank Extra Ledenobligaties | 225 | 225 |
| Gedurende het jaar uitgegeven Rabobank (Leden)certificaten | 1.000 | - |
| Eindsaldo | 5.823 | 6.672 |

Capital Securities

Alle Capital Securities zijn eeuwigdurend en hebben geen vervaldatum. De vergoeding op de Capital Securities is voor iedere uitgifte als volgt:

Uitgifte USD 2.000 miljoen

De vergoeding bedraagt 8,40% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (9 november 2011) halfjaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 29 december 2011. De Capital Securities zijn eeuwigdurend en voor het eerst aflosbaar op 29 juni 2017. Als de Capital Securities niet (vervroegd) zijn afgelost, wordt de vergoeding opnieuw, maar zonder renteopstap, voor een vijfjaarsperiode vastgesteld op basis van de US Treasury Benchmark Rate plus een opslag van 7,49%.

Uitgifte USD 2.000 miljoen

De vergoeding bedraagt 8,375% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (26 januari 2011) halfjaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 26 juli 2011. Vanaf 26 juli 2016 en als de Capital Securities niet vervroegd zijn afgelost, wordt de vergoeding opnieuw, maar zonder renteopstap, voor een vijfjaarsperiode vastgesteld op basis van de US Treasury Benchmark Rate plus een opslag van 6,425%.

Uitgifte EUR 500 miljoen

De vergoeding bedraagt 9,94% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (27 februari 2009) jaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 27 februari 2010. Vanaf 27 februari 2019 wordt de vergoeding elk kwartaal betaalbaar gesteld op basis van de driemaands Euribor plus een opslag van 7,50% per jaar.

Uitgifte NZD 280 miljoen

De vergoeding bedraagt de vijfjaars swaprente plus een opslag van 3,75% per jaar en is op 25 mei 2009 vastgesteld op 8,7864% per jaar. De vergoeding wordt vanaf de uitgiftedatum (27 mei 2009) elk kwartaal achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 18 juni 2009 (korte eerste renteperiode). Vanaf 18 juni 2014 wordt de vergoeding elk kwartaal betaalbaar gesteld op basis van de vijfjaars swaprente plus een opslag van 3,75% per jaar, zoals zal worden vastgesteld op 18 juni 2014. De vergoeding wordt vanaf 18 juni 2019 elk kwartaal betaalbaar gesteld op basis van de 90-daags 'bank bill' swaprente plus een opslag van 3,75% per jaar.

Uitgifte USD 2.868 miljoen

De vergoeding bedraagt 11,0% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (4 juni 2009) halfjaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 31 december 2009 (lange eerste renteperiode). Vanaf 30 juni 2019 wordt de vergoeding elk kwartaal betaalbaar gesteld op basis van de driemaands USD Libor plus een opslag van 10,868% per jaar.

Uitgifte CHF 750 miljoen

De vergoeding bedraagt 6,875% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (14 juli 2009) jaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 12 november 2009 (korte eerste renteperiode). Vanaf 12 november 2014 wordt de vergoeding halfjaarlijks betaalbaar gesteld op basis van de zesmaands CHF Libor plus een opslag van 4,965% per jaar.

Uitgifte USD 130 miljoen

De vergoeding bedraagt 7% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (6 juni 2008) halfjaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 6 december 2008. Deze uitgifte is op de eerste vervroegde aflossingsdatum in 2013 afgelost.

Uitgifte GBP 250 miljoen

De vergoeding bedraagt 6,567% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (10 juni 2008) halfjaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 10 december 2008. Vanaf 10 juni 2008 wordt de vergoeding halfjaarlijks betaalbaar gesteld op basis van de zesmaands GBP Libor plus een opslag van 2,825% per jaar.

Uitgifte CHF 350 miljoen

De vergoeding bedraagt 5,50% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (27 juni 2008) jaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 27 juni 2009. Vanaf 27 juni 2018 wordt de vergoeding halfjaarlijks betaalbaar gesteld op 27 juni en 27 december van ieder jaar op basis van de zesmaands CHF Libor plus een opslag van 2,80% per jaar.

Uitgifte ILS 323 miljoen

De vergoeding bedraagt 4,15% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (14 juli 2008) jaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 14 juli 2009. Vanaf 14 juli 2018 wordt de vergoeding jaarlijks betaalbaar gesteld op basis van een index die gerelateerd is aan de rente op de Israëlische staatsobligaties met een looptijd van tussen de vier en een half en vijf en een half jaar plus een opslag van 2,0% per jaar.

Uitgifte USD 225 miljoen

De vergoeding bedraagt 7,375% per jaar en wordt vanaf de uitgiftedatum (24 september 2008) halfjaarlijks achteraf betaalbaar gesteld, voor het eerst op 24 maart 2009.

Uitgifte USD 750 miljoen

De vergoeding op de USD Capital Securities bedraagt 7% per jaar en wordt halfjaarlijks achteraf vanaf de uitgiftedatum 22 oktober 2007 en voor het eerst op 22 april 2008 betaalbaar gesteld. Deze uitgifte is op de eerste vervroegde aflossingsdatum op 22 oktober 2012 afgelost.

Uitgifte NZD 900 miljoen

De vergoeding op de NZD Capital Securities is gelijk aan de éénjaars swaprente plus een marge van 0,76% per jaar en wordt jaarlijks op 8 oktober tot en met 8 oktober 2017 betaalbaar gesteld. Vanaf 8 oktober 2017 wordt de vergoeding elk kwartaal betaalbaar gesteld op basis van de 90-daagse 'bank bill' swaprente plus eenzelfde marge.

De hoogte van de winst van Rabobank Nederland kan van invloed zijn op de uitbetaling van de vergoeding op de Capital Securities. De Capital Securities zijn in geval van insolventie van Rabobank Nederland achtergesteld bij de rechten van alle andere (huidige en toekomstige) schuldeisers van Rabobank Nederland, tenzij de inhoud van het recht van die andere schuldeisers anders bepaalt.

De hoogte van de winst van de Rabobank Nederland kan van invloed zijn op de uitbetaling van de vergoeding op de Capital Securities. De Capital Securities zijn in het geval van insolventie van Rabobank Nederland achtergesteld bij de rechten van alle andere (huidige en toekomstige) schuldeisers van Rabobank Nederland tenzij de inhoud van het recht van die andere schuldeisers anders bepaalt.

Capital Securities

| | 2013 | 2012 |
|---|--------------|--------------|
| Het verloop was als volgt: | | |
| Stand per 1 januari | 7.289 | 7.812 |
| Vervroegde aflossing Capital Securities | -83 | -522 |
| Overig | -2 | -1 |
| Stand per 31 december | 7.204 | 7.289 |

Herwaarderingsreserve en omrekeningsverschillen

Dit betreft verschillen tussen de verkrijgingsprijs en de waarde van activa die worden geherwaardeerd, verminderd met de daarmee samenhangende voorziening voor uitgestelde belastingverplichtingen.

| | 2013 | 2012 |
|---|---------------|---------------|
| De herwaarderingsreserve en omrekeningsverschillen kunnen als volgt worden gespecificeerd: | | |
| Kasstroomafdekkingen | 49 | 40 |
| Rentedragende waardepapieren | 35 | 167 |
| Deelnemingen | 29 | 50 |
| Aandelen en niet-rentedragende waardepapieren | 595 | 252 |
| Pensioenen | -3.251 | -2.493 |
| Totaal herwaarderingsreserve | -2.543 | -1.984 |
| Omrekeningsverschillen | -575 | -163 |
| Totaal | -3.118 | -2.147 |
| Het verloop was als volgt: | | |
| Stand per 1 januari | -2.147 | -751 |
| Valuta | -392 | -244 |
| Herwaarderingsverschillen | -1.881 | -958 |
| Overige | -86 | - |
| Dotatie via winst-en-verliesrekening | 1.388 | -194 |
| Stand per 31 december | -3.118 | -2.147 |

In 2013 heeft de Rabobank een bedrag van -1.450 (2012: 145) na belasting in het eigen vermogen verantwoord als effectieve veranderingen in reële waarde van derivaten in kasstroomhedges. In 2013 is een bedrag van 1.459 (2012: 7) na belasting van kasstroomhedgesreserve naar de winst-en-verliesrekening gereclassificeerd. De kasstroomhedgesreserve in het eigen vermogen bedraagt per 31 december 2013 49 (2012: 40) na belasting. Dit bedrag fluctueert met de reële waarde van de derivaten in de kasstroomhedges en wordt in het resultaat verantwoord over de looptijd van de afgedekte posities als handelsresultaat. De kasstroomhedgesreserve heeft betrekking op een groot aantal derivaten en afgedekte posities met verschillende looptijden. De maximale looptijd bedraagt 97 jaar, met de grootste concentraties boven vijf jaar. Over het jaar, eindigend op 31 december 2013, verantwoordde de Rabobank een resultaat van 225 (2012: 228) als gevolg van het deel van de kasstroomafdekkingen dat als ineffectieve afdekkingen was gerubriceerd.

Wettelijke reserves

Dit betreft de reserve ingehouden winstdeelnemingen.

| | 2013 | 2012 |
|---|------------|------------|
| Het verloop was als volgt: | | |
| Stand per 1 januari | 107 | - |
| Van overige reserves naar wettelijke reserves | 30 | 107 |
| Stand per 31 december | 137 | 107 |

Overige reserves

| | 2013 | 2012 |
|--|--------------|--------------|
| Het verloop was als volgt: | | |
| Stand per 1 januari | 2.438 | 2.797 |
| Resultaat vorig boekjaar | 994 | 1.122 |
| Vergoeding derden | -1.042 | -927 |
| Dividend aangesloten banken | - | -493 |
| Van overige reserves naar wettelijke reserves | -30 | -107 |
| Van overige reserves naar herwaarderings reserves | -352 | - |
| Aflossing Capital Securities | -14 | - |
| Kosten uitgifte Rabobank (Leden)certificaten | -79 | - |
| (Dis-)Agio met betrekking tot Rabobank (Leden)certificaten | -133 | - |
| Overige mutaties | -39 | 46 |
| Stand per 31 december | 1.743 | 2.438 |

In beginsel mogen de reserves niet onder de leden worden verdeeld. De geconsolideerde jaarrekening van de Rabobank omvat de financiële gegevens van Rabobank Nederland en de financiële gegevens van de Leden en de overige groepsmaatschappijen.

De nettowinst van de Rabobank Groep bedraagt 2.012, de nettowinst van Rabobank Nederland bedraagt 1.179. Het verschil 833 betreffen de resultaten van lokale Rabobanken, die niet verwerkt zijn in de enkelvoudige jaarrekening en de belangen van derden.

In onderstaande tabel is een reconciliatie te vinden tussen het eigen vermogen van Rabobank Nederland en Rabobank Groep:

| | 2013 | 2012 |
|---|---------------|---------------|
| Eigen vermogen Rabobank Nederland volgens Titel 9 Boek 2 BW | 18.970 | 21.355 |
| Door lokale Rabobanken gestort kapitaal | -6.002 | -6.002 |
| Behorend tot vermogen Rabobank Groep: Capital Securities uitgegeven door Friesland Bank | 61 | 61 |
| Behorend tot vermogen Rabobank Groep: Trust Preferred Securities III tot en met VI | 1.269 | 1.340 |
| Behorend tot vermogen Rabobank Groep: Overige belangen derden | 1.039 | 1.407 |
| Vermogen lokale Rabobanken conform Titel 9 Boek 2 BW | 24.699 | 23.918 |
| Consolidatie-effecten en afronding | 1 | 1 |
| Totaal eigen vermogen van de groep volgens IFRS, conform jaarrekening Rabobank Groep | 40.037 | 42.080 |

Beheer en bemiddeling

De werkzaamheden op het terrein van beheer en bemiddeling voor derden zijn van belang voor het geheel van de werkzaamheden. Voorts beheert de Rabobank, afgescheiden van de eigen activa, vermogens op eigen naam voor rekening van derden.

Overige toelichtingen Rabobank Nederland

21 Bankenbelasting

Banken die in Nederland actief zijn op 1 oktober van het verslagjaar moeten bankenbelasting betalen. De bankenbelasting kent twee tarieven. Een tarief (0,044%) voor kortlopende schulden en een tarief (0,022%) voor langlopende schulden naar de stand per december 2012. De last voor de Rabobank Groep in 2013 bedraagt 197 (2012: 196).

22 Professionele effectentransacties en activa niet ter vrije beschikking

Door Rabobank Nederland aangegane professionele effectentransacties waarbij waardepapieren in verbruikleen zijn gegeven.

| | 2013 | 2012 |
|---|---------------|---------------|
| <i>Waardepapieren die in verbruikleen zijn gegeven:</i> | | |
| Vorderingen op andere banken | 21.631 | 15.605 |
| Kredieten aan cliënten | 10.823 | 11.633 |
| Totaal | 32.454 | 27.238 |

Door Rabobank Nederland aangegane professionele effectentransacties waarbij waardepapieren in bruikleen zijn gegeven.

| | 2013 | 2012 |
|--|--------------|--------------|
| <i>Waardepapieren die in bruikleen zijn gegeven:</i> | | |
| Schulden aan andere banken | 275 | 329 |
| Toevertrouwde middelen | 6.825 | 7.487 |
| Totaal | 7.100 | 7.816 |

In onderstaande tabel zijn activa opgenomen als zekerheid verstrekt voor (voorwaardelijke) verplichtingen (met uitzondering van professionele effectentransacties) met als doelstelling het verschaffen van zekerheid ten behoeve van de tegenpartij. Als de bank in gebreke blijft, kan de tegenpartij het onderpand gebruiken om de schuld te vereffenen.

| | | 2013 | 2012 |
|---|------------------------|---------------------------------------|---------------|
| <i>Activa niet ter vrije beschikking:</i> | | <i>Samenhangend met soort schuld:</i> | |
| Vorderingen op andere banken | Derivaten | 9.822 | 9.505 |
| Kredieten aan cliënten | Toevertrouwde middelen | 6.437 | 12.524 |
| Rentedragende waardepapieren | Toevertrouwde middelen | 12.962 | 7.996 |
| Totaal | | 29.221 | 30.025 |

23 Voorwaardelijke schulden

Dit betreft transacties waarbij Rabobank Nederland zich garant heeft gesteld voor verplichtingen van derden.

| | 2013 | 2012 |
|---|---------------|---------------|
| Dit betreft voorwaardelijke schulden uit hoofde van: | | |
| Garanties en dergelijke | 11.637 | 16.459 |
| Letters of credit | 5.710 | 5.373 |
| Totaal voorwaardelijke schulden | 17.347 | 21.832 |
| Waarvan: | | |
| Voorwaardelijke schulden groepsmaatschappijen | 4.826 | 6.016 |

Aansprakelijkstelling

Rabobank Nederland heeft zich in het kader van artikel 2: 403 BW aansprakelijk gesteld voor de uit rechtshandelingen voortvloeiende schulden van de volgende groepsmaatschappijen:

- B.V. Bewaarbedrijf Rabobank Nederland
- B.V. Bewaarbedrijf Schretlen & Co. N.V.
- Bodemgoed B.V.
- De Lage Landen America Holdings B.V.
- De Lage Landen Corporate Finance B.V.
- De Lage Landen Facilities B.V.
- De Lage Landen Financial Services B.V.
- De Lage Landen Financiering B.V.
- De Lage Landen Incasso B.V.
- De Lage Landen International B.V.
- De Lage Landen Technology Finance B.V.
- De Lage Landen Trade Finance B.V.
- De Lage Landen US Participations B.V.
- De Lage Landen Vendorlease B.V.
- FGH Bank N.V.
- Friesland Bank Holding N.V.
- Friesland Bank N.V.
- N.V. Handelmaatschappij 'Het Zuiden'
- N.V. Onroerend Goed Maatschappij Gebeka
- Rabo Capital B.V.
- Rabo Cultuur Bank B.V.
- Rabo Financial Products B.V.
- Rabo Groen Bank B.V.
- Rabo Herverzekeringsmaatschappij N.V.
- Rabo Investments B.V.
- Rabo Merchant Bank N.V.
- Rabo Mobiel B.V.
- Rabo Participaties B.V.
- Rabobank International Holding B.V.
- Rabobank Nederland Participatie Maatschappij B.V.
- RI Acquisition Finance Grootbedrijf B.V.
- RI Corporate Finance B.V.
- Schretlen & Co. N.V.

Op verzoek van toezichthouders heeft Rabobank Nederland zich garant gesteld voor de verplichtingen van de volgende groepsmaatschappijen:

- Rabobank New Zealand Ltd.
- Rabobank Australia Ltd.
- Rabobank Curaçao N.V.

Voor ACCBank Plc., Rabo Cultuur Bank B.V., Rabo Groen Bank B.V., Rabobank Ireland Plc. en Rabobank Polska S.A. zijn door Rabobank Nederland liquiditeitsgaranties afgegeven.

Interne aansprakelijkstelling (kruislingse garantieregeling)

Er bestaat tussen rechtspersonen die behoren tot de Rabobank Groep een interne verhouding van aansprakelijkstelling als bedoeld in de Wet op het financieel toezicht (Wft). De regeling houdt in dat in geval van een tekort aan middelen van een deelnemende instelling om haar verplichtingen tegenover haar crediteuren na te komen, de overige deelnemers de middelen van die instelling moeten aanvullen om deze instelling in staat te stellen haar verplichtingen aan haar crediteuren na te komen.

De deelnemers zijn:

- De lokale Rabobanken, leden van de Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A.
- Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A. (Rabobank Nederland) te Amsterdam
- Rabohypotheekbank N.V. te Amsterdam
- Raiffeisenhypotheekbank N.V. te Amsterdam
- Schretlen & Co N.V. te Amsterdam
- De Lage Landen International B.V. te Eindhoven
- De Lage Landen Financiering B.V. te Eindhoven
- De Lage Landen Trade Finance B.V. te Eindhoven
- De Lage Landen Financial Services B.V. te Eindhoven

Fiscale eenheid vennootschapsbelasting

Rabobank Nederland vormt samen met diverse binnenlandse dochterondernemingen en de aangesloten Rabobanken een fiscale eenheid voor de heffing van de vennootschapsbelasting. Uit hoofde hiervan is iedere tot de fiscale eenheid behorende rechtspersoon hoofdelijk aansprakelijk voor de door de fiscale eenheid verschuldigde vennootschapsbelasting.

24 Onherroepelijke faciliteiten

Dit betreft alle onherroepelijke faciliteiten die tot kredietverlening kunnen leiden.

| | 2013 | 2012 |
|--|---------------|---------------|
| Niet-opgenomen kredietfaciliteiten | 32.510 | 33.853 |
| Overige | 1.539 | 3.358 |
| Totaal onherroepelijke faciliteiten | 34.049 | 37.211 |
| Waarvan groepsmaatschappijen | 11.476 | 15.842 |

25 Werknemers

Het gemiddelde aantal werknemers bedraagt 12.125 (2012: 12.087), waarvan in het buitenland 2.705 (2012: 2.670). Het gemiddelde aantal werknemers omgerekend naar fulltime-equivalent bedraagt 11.898 (2012: 11.907).

| | 2013 | 2012 |
|---------------------|-------|-------|
| Lonen en salarissen | 1.097 | 1.080 |
| Sociale lasten | 94 | 98 |

26 Belangrijkste dochterondernemingen en geassocieerde deelnemingen

| Naam | Belang | Stemrecht |
|---|--------|-----------|
| Dochterondernemingen | | |
| Nederland | | |
| De Lage Landen International B.V. | 100% | 100% |
| Rabo Vastgoedgroep N.V. | 100% | 100% |
| OWM Rabobanken B.A. | 100% | 100% |
| Obvion N.V. | 100% | 100% |
| Friesland Bank N.V. | 100% | 100% |
| Rabohypotheekbank N.V. | 100% | 100% |
| Rabo Merchant Bank N.V. | 100% | 100% |
| Raiffeisenhypotheekbank N.V. | 100% | 100% |
| Schretlen & Co N.V. | 100% | 100% |
| Overige landen in de Eurozone | | |
| ACCBank Plc | 100% | 100% |
| Noord-Amerika | | |
| Rabobank Capital Funding LCC II tot en met VI | 100% | 100% |
| Rabobank Capital Funding Trust II tot en met VI | 100% | 100% |
| Utrecht America Holdings Inc. | 100% | 100% |
| Australië en Nieuw-Zeeland | | |
| Rabobank Australia Limited | 100% | 100% |
| Rabobank New Zealand Limited | 100% | 100% |
| Geassocieerde deelnemingen | | |
| Nederland | | |
| Achmea B.V. | 29% | 29% |
| Equens N.V. | 15% | 15% |
| Gilde Venture Capital fondsen | Divers | Divers |

De Rabobank heeft minder dan 20% van de stemrechten in Equens, maar heeft een significante invloed in Equens. Zo nemen twee vertegenwoordigers van de Rabobank zitting in de raad van commissarissen en levert de Rabobank de voorzitter van het Audit & Compliance Committee. Vanwege de significante invloed van de Rabobank in Equens is dit belang aan te merken als een geassocieerde deelneming.

27 Kosten van externe accountant

| in miljoenen euro's | 2013 | 2012 |
|------------------------------|-----------|-----------|
| Jaarrekeningcontrole | 7 | 10 |
| Andere controleopdrachten | 2 | 3 |
| Andere niet-controlediensten | 1 | 2 |
| Totaal | 10 | 15 |

In het boekjaar zijn de bovenstaande honoraria van de accountantsorganisatie Ernst & Young Accountants LLP in Nederland gefactureerd aan Rabobank Nederland, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij consolideert, zoals bedoeld in artikel 2:382a BW. De honoraria uit hoofde van de jaarrekeningcontrole, andere controleopdrachten, adviesdiensten op fiscaal terrein en andere niet-controlediensten van overige accountants en overige onderdelen van Ernst & Young zijn niet in dit bedrag begrepen.

28 Bezoldiging raad van commissarissen en raad van bestuur

De leden van de raad van commissarissen en de raad van bestuur worden vermeld in hoofdstuk 29 van de enkelvoudige jaarrekening. De Rabobank ziet uitsluitend de raad van bestuur als managers die sleutelposities innemen. In 2013 bedroeg de bezoldiging van de leden en de oud-leden van de raad van bestuur 5,8 (2012: 11,5).

| in duizenden euro's | Totaal salarissen | Pensioenpremiën | Totaal prestatiegebonden uitkering | Afkoop beloningscomponent | Totaal |
|--|-------------------|-----------------|------------------------------------|---------------------------|---------------|
| dr. P.W. Moerland (in functie tot 29 oktober 2013) | 862 | 255 | 6 | - | 1.123 |
| M. Minderhoud (in functie vanaf 29 oktober 2013) | 164 | - | - | - | 164 |
| prof. dr. ir. A. Bruggink | 884 | 261 | 7 | - | 1.152 |
| drs. R.J. Dekker (in functie vanaf 1 november 2013) | 118 | 35 | - | - | 153 |
| drs. J.A.M. van der Linden (in functie tot 4 september 2013) | 600 | 177 | 13 | - | 790 |
| B.J. Martin MBA | 884 | 261 | - | - | 1.145 |
| drs. ing. H. Nagel (in functie vanaf 1 november 2013) | 118 | 35 | - | - | 153 |
| mr. S.N. Schat (in functie tot 18 november 2013) | 810 | 239 | 7 | - | 1.056 |
| A.G. Silvis (in functie tot 25 januari 2013) | 74 | 22 | - | - | 96 |
| Totaal 2013 | 4.514 | 1.285 | 33 | - | 5.832 |
| Totaal 2012 | 6.905 | 1.607 | 177 | 2.791 | 11.480 |

De heer Moerland is op 29 oktober teruggetreden uit de raad van bestuur en per 1 november met pensioen gegaan. Voor de heer Moerland is de bezoldiging tot 1 november verantwoord. Er is geen beëindigingsvergoeding betaald. De heer Schat is per 18 november teruggetreden uit de raad van bestuur; voor hem is de bezoldiging tot 1 december verantwoord. De reguliere opzegtermijn van vier maanden tot 1 april 2014 zal in acht worden gehouden. Op basis van een arbitrage uitspraak is aan de heer Schat een beëindigingsvergoeding van één jaarsalaris toegekend. De beëindigingsvergoeding en de vier maanden bezoldiging gedurende de opzegtermijn (waarvan drie in 2014) zijn in het boekjaar 2013 verantwoord, maar zijn niet opgenomen in bovenstaande tabel. Mevrouw Silvis is per 25 januari teruggetreden uit de raad van bestuur; voor haar is één maand bezoldiging verantwoord. De heer Van der Linden is per 4 september om gezondheidsredenen teruggetreden uit de raad van bestuur. Voor hem is negen maanden bezoldiging verantwoord. De heer Minderhoud is per 29 oktober toegetreden tot de raad van bestuur, de heren Nagel en Dekker per 1 november. Voor alle drie is twee maanden bezoldiging verantwoord. De heer Minderhoud neemt niet deel aan de pensioenregeling.

De vrijwillige terugbetaling die leden van de raad van bestuur hebben gedaan in het kader van de schikkingen inzake de Libor-onderzoeken zijn niet opgenomen in de tabel; het betreft een bedrag van 2. De in de tabel opgenomen bedragen zijn eveneens exclusief de (eenmalige) belasting van 16% over het loon uit tegenwoordige dienstbetrekking, voor zover dat loon hoger was dan 150.000 euro. De heffing bedraagt 0,8 (2012: 1,4).

Hoewel zowel over het beloningsjaar 2012 als het beloningsjaar 2013 geen prestatiegebonden uitkeringen zijn toegekend, is onder dit hoofd in 2013 wel een klein bedrag betaald. Dit betreft vergoede rente op conform het Groepsbreed Beloningsbeleid uitgestelde bedragen alsmede het verschil tussen de koers van DRN's in het uitkeringsjaar en die in het toekenningsjaar 2011.

De totale lasten onder personeelskosten zijn gedaald naar 5,0 (2012: 11,8). De daling in 2013 is voornamelijk het gevolg van het vervallen van de in 2012 gedane afkoop van een beloningscomponent die voornamelijk was bestemd voor vervroegde uittreding respectievelijk als aanvulling op pensioen, het vervallen van deze beloningscomponent op reguliere basis, de vrijwillige terugbetaling van een deel van de variabele beloning en het feit dat in 2013 de raad van bestuur niet voltallig was enerzijds en de beëindigingsvergoeding van de heer Schat anderzijds.

Aangezien de variabele beloning voor leden van de raad van bestuur in 2013 is afgeschaft, is het aantal DRN's dat over het performancejaar 2013 is toegekend aan leden en oud-leden van de raad van bestuur 0 (2012: 0). Het aantal DRN's dat bij leden en oud-leden van de raad van bestuur uitstaat, bedraagt ultimo 2013 7.409 stuks (ultimo 2012: 41.177 stuks).

De pensioenregeling van de leden van de raad van bestuur is aan te merken als een collectieve beschikbare-premie-regeling.

De lasten voor leden en oud-leden van de raad van commissarissen hebben in totaal belopen 1,6 (2012: 1,5). Hierin zijn inbegrepen de verschuldigde BTW en werkgeversbijdragen. De stijging is voornamelijk het gevolg van het per 1 januari 2013 BTW-plichtig zijn van de vergoedingen voor commissarissen. Naast een vergoeding voor de rol als commissaris van Rabobank Nederland hangt de bezoldiging ook af van de rollen in de diverse commissies. Deze bezetting van deze commissies staat vermeld in het jaarverslag.

De vergoedingenstructuur in 2013 (exclusief BTW en overige lasten) is als volgt:

| in euro's | Voorzitter | Plaatsvervangend voorzitter | Lid |
|--|------------|--------------------------------|--------|
| Raad van commissarissen | 288.750 | 71.500 | 55.000 |
| Audit, compliance & risk committee (tot 25 september 2013) | 65.000 | 30.000 | 30.000 |
| Audit committee (vanaf 25 september 2013) | 32.500 | 15.000 | 15.000 |
| Risk committee (vanaf 25 september 2013) | 32.500 | 15.000 | 15.000 |
| Beroepscommissie | 7.500 | - | 7.500 |
| Commissie voor coöperatieve aangelegenheden | 15.000 | - | 15.000 |
| Benoemingscommissie | 3.750 | - | 3.750 |
| Remuneratiecommissie | 3.750 | - | 3.750 |

De vergoeding (exclusief BTW en overige lasten) bedraagt per commissaris:

| in duizenden euro's | Vergoeding |
|--|--------------|
| ir. W. Dekker (voorzitter vanaf 20 juni 2013) | 231 |
| mw. prof. mr. I.P. Asscher-Vonk | 85 |
| A. de Bruijn (in functie tot 1 juli 2013) | 35 |
| drs. C.H. van Dalen (in functie vanaf 1 september 2013) | 26 |
| L.N. Degle | 85 |
| mw. prof. dr. ir. L.O. Fresco | 77 |
| S.L.J. Graafsma RA | 95 |
| prof. dr. L. Koopmans (in functie tot 1 juli 2013) | 171 |
| drs. E.A.J. van de Merwe | 91 |
| M. Minderhoud (in functie tot 29 oktober 2013) | 97 |
| drs. R. Teerlink (in functie vanaf 1 september 2013) | 28 |
| prof. h. c. dr. ir. M.J.M. Tielen (in functie tot 1 juli 2013) | 39 |
| prof. dr. C.P. Veerman | 75 |
| ing. A.J.A.M. Vermeer | 121 |
| Totaal 2013 | 1.256 |
| Totaal 2012 | 1.298 |

De voorzitter van de raad van commissarissen vervult bij de Rabobank diverse rollen die gerelateerd zijn aan de coöperatie. Een beschrijving van deze rollen is opgenomen in het jaarverslag.

De leningen, voorschotten en garanties van de op 31 december 2013 in functie zijnde leden van de raad van bestuur en de gemiddelde rentepercentages bedroegen:

| in miljoenen euro's | Openstaande kredieten | Gemiddelde rentevoet (in %) |
|-----------------------------|--------------------------|--------------------------------|
| Per 31 december 2013 | | |
| M. Minderhoud | 0,2 | 1,4 |
| drs. R.J. Dekker | 1,3 | 2,8 |
| drs. ing. H. Nagel | 1,0 | 2,1 |
| B.J. Marttin MBA | 0,9 | 4,0 |

De leningen, voorschotten en garanties van de op 31 december 2013 in functie zijnde leden van de raad van commissarissen en de gemiddelde rentepercentages bedroegen als volgt:

| in miljoenen euro's | Openstaande kredieten | Gemiddelde rentevoet (in %) |
|-----------------------------|-----------------------|-----------------------------|
| Per 31 december 2013 | | |
| drs. C.H. van Dalen | 0,6 | 4,2 |
| prof. dr. C.P. Veerman* | 0,9 | 3,8 |
| ing. A.J.A.M. Vermeer** | 0,0 | 2,9 |

* Exclusief zakelijke financieringen voor een bedrag van 4,1 tegen een gemiddelde rentevoet van 5,4%

** Exclusief zakelijke financieringen voor een bedrag van 1,2 tegen een gemiddelde rentevoet van 3,8%

Aan de niet in de tabel opgenomen commissarissen waren ultimo 2013 geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt. Deze transacties, met bestuurders en commissarissen in persoon, zijn tegen personeelscondities en/of marktconforme tarieven afgesloten voor de raad van bestuur en tegen marktconforme tarieven voor de raad van commissarissen. De hoogte van de tarieven is mede afhankelijk van de valutasoort, de overeengekomen rentefixatietermijn en het moment van afsluiten van de transactie of het moment van ingaan van een nieuwe rentefixatietermijn.

Een aantal leden van de raad van bestuur en raad van commissarissen heeft in persoon en/of via een eigen pensioen B.V., belegd in Rabobank Certificaten. Ultimo 2013 betrof dit in totaal 28.101 certificaten.

| | Aantal Rabobank Certificaten |
|---------------------------------|--------------------------------------|
| Per 31 december 2013 | |
| prof. dr. ir. A. Bruggink | 12.166 |
| mw. prof. mr. I.P. Asscher-Vonk | 6.894 |
| L.N. Dagle | 4.000 (in pensioen B.V.) |
| S.L.J. Graafsma RA | 4.050 (in pensioen B.V.) |
| ing. A.J.A.M. Vermeer | 991 (inclusief 800 in pensioen B.V.) |

29 Goedkeuring raad van commissarissen

Deze jaarrekening is door de raad van commissarissen voor publicatie goedgekeurd op 24 februari 2014. De jaarrekening wordt in juni 2014 ter vaststelling voorgelegd aan de Algemene Vergadering. Ten aanzien van de vaststelling van de jaarrekening is in de statuten van Rabobank Nederland het volgende opgenomen: 'Het besluit tot vaststelling wordt genomen met een volstrekte meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen van de Algemene Vergadering'.

Namens de raad van bestuur

M. Minderhoud, *voorzitter*
prof. dr. ir. A. Bruggink, *CFRO*
drs. R.J. Dekker
B.J. Marttin MBA
drs. ing. H. Nagel

Namens de raad van commissarissen

ir. W. Dekker, *voorzitter*
ing. A.J.A.M. Vermeer, *plaatsvervangend voorzitter*
mw. prof. mr. I.P. Asscher-Vonk, *secretaris*
drs. C.H. van Dalen
L.N. Degle
mw. prof. dr. ir. L.O. Fresco
S.L.J. Graafsma RA
drs. E.A.J. van de Merwe
drs. R. Teerlink
prof. dr. C.P. Veerman

Overige gegevens

A. Statutaire regeling omtrent bijdrage in tekorten

Als bij gerechtelijke of buitengerechtelijke vereffening van Rabobank Nederland blijkt dat haar bezittingen ontoereikend zijn om aan haar verbintenissen te voldoen, zijn zij die bij de ontbinding leden waren en zij wier lidmaatschap in het daaraan voorafgaande jaar een einde heeft genomen, verplicht tot dekking van het tekort.

Wanneer Rabobank Nederland wordt ontbonden door haar insolventie nadat zij in staat van faillissement is verklaard, delen in de aansprakelijkheid, behalve de leden, allen die in het jaar voorafgaande aan de faillietverklaring of daarna hebben opgehouden lid te zijn. Het bedrag dat ieder lid of oud-lid uit hoofde van zijn aansprakelijkheid moet voldoen, is gelijk aan het percentage van zijn verdeelsleutel vermenigvuldigd met het bedrag van het tekort, met dien verstande dat voor een oud-lid de ten tijde van zijn uittreden geldende verdeelsleutel bepalend is. Kan op een of meer van de aansprakelijke leden of oud-leden zijn of hun aandeel in het tekort niet worden verhaald, dan zijn voor het ontbrekende de overige aansprakelijke leden en oud-leden in dezelfde verhouding aansprakelijk.

In geval van buitengerechtelijke vereffening, wordt het geval dat op een van de leden of oud-leden zijn aandeel in het tekort niet kan worden verhaald, ook geacht aanwezig te zijn wanneer de vereffenaars, met voorafgaande goedkeuring van de raad van commissarissen, besluiten tot het afzien van het uitoefenen van verhaalsrecht op grond dat door de uitoefening van dit recht een bate niet zou worden verkregen.

In geen geval bedraagt de hiervoor bedoelde aansprakelijkheid meer dan 3% van het balanstotaal volgens de laatst vastgestelde balans van het aansprakelijk lid of oud-lid. Het aansprakelijke oud-lid dat een bedrag heeft betaald op grond van vermogenstekorten kan dit in mindering brengen op hetgeen bij vereffening te zijnen laste wordt gebracht.

Deze statutaire bepaling laat onverlet dat de lokale Rabobanken, leden van de Coöperatieve Raiffeisen-Boerenleenbank B.A., met andere rechtspersonen binnen de Rabobank Groep zich hebben verplicht om, collectief via de kruislingse garantieregeling, zonder geldelijke limitering als beschreven in voorgaande alinea, ten bedrage van hun hele vermogen, over en weer elkaars tekorten aan te vullen in geval zij een tekort aan middelen zouden hebben om aan hun verplichtingen aan crediteuren te voldoen. De kruislingse garantieregeling is nader toegelicht in de toelichting op de balans van Rabobank Nederland.

B. Statutaire bepalingen inzake winstbestemming en voorstel winstbestemming Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A. (Rabobank Nederland)

Statutaire bepalingen inzake winstbestemming

Onverminderd het bepaalde in artikel 18 over vergoedingen op participaties kan uit de winst op de aandelen een dividend worden uitgekeerd aan de houders van de aandelen op éénendertig december van het boekjaar waarover het dividend wordt uitgekeerd. Het dividend wordt op voorstel van de raad van bestuur vastgesteld door de algemene vergadering. Het overblijvende deel van de winst zal op voorstel van de raad van bestuur door de algemene vergadering worden aangewend tot versterking van de solvabiliteit van Rabobank Nederland. Alleen met inachtneming van het bepaalde in artikel 70 kan ten laste van de reserves een dividend aan de houders van aandelen worden uitgekeerd. Het besluit tot vaststelling van het dividend alsmede het besluit tot verdere winstbestemming worden genomen met een volstrekte meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen.

De reserves mogen gedurende het bestaan van Rabobank Nederland noch geheel noch gedeeltelijk tussen de leden worden verdeeld, tenzij een vergoeding op de Rabobank (Leden)certificaten wordt uitgekeerd ten laste van de reserves. In dat geval kan op voorstel van de raad van bestuur de algemene vergadering besluiten tot uitkeringen ten laste van de reserves aan de houders van de aandelen. Als Rabobank Nederland te eniger tijd mocht besluiten zich te ontbinden om haar zaken te doen voortzetten door een andere rechtspersoon of instelling, zullen deze reserves toekomen aan die andere rechtspersoon of instelling.

Voorstel bestemming beschikbare winst Rabobank Nederland

Van de winst ad 1.179 komt ingevolge bestuursbesluiten 961 ten goede aan de houders van Capital Securities en Rabobank (Leden)certificaten. Voorgesteld wordt om de rest van de winst aan de houders van aandelen uit te keren.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de raad van bestuur en de raad van commissarissen van Rabobank Nederland

Verklaring betreffende de enkelvoudige jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen enkelvoudige jaarrekening 2013 die deel uitmaakt van de jaarrekening van Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A. (Rabobank Nederland) te Amsterdam gecontroleerd. Deze enkelvoudige jaarrekening bestaat uit de enkelvoudige balans per 31 december 2013 en de enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van de raad van bestuur

De raad van bestuur van Rabobank Nederland is verantwoordelijk voor het opmaken van de enkelvoudige jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). De raad van bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de enkelvoudige jaarrekening mogelijk te maken zonder van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de enkelvoudige jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de enkelvoudige jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de enkelvoudige jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de enkelvoudige jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de enkelvoudige jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door de raad van bestuur van Rabobank Nederland gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de enkelvoudige jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de enkelvoudige jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de enkelvoudige jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Rabobank Nederland per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid, onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de enkelvoudige jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Amsterdam, 24 februari 2014

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. C.B. Boogaart RA

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum geweest die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum.

Colofon

Uitgave

Rabobank Nederland Directoraat Communicatie

Over de Jaarrekening 2013 Rabobank Nederland

Deze publicatie, de geconsolideerde jaarrekening en de afzonderlijke uitgave 'Jaarverslag 2013 Rabobank Groep' vormen het jaarverslag, de jaarrekening en de overige gegevens van de Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A.

Openbaarmaking

De geconsolideerde jaarrekening 2013, het jaarverslag en de overige gegevens worden na vaststelling gedeponneerd ten kantore van het handelsregister bij de Kamer van Koophandel onder nummer 30.046.259.

Jaarberichtgeving

In 2014 publiceert de Rabobank Groep de volgende verslagleggingsdocumenten in het Nederlands en het Engels:

- Jaarbericht 2013 Rabobank Groep - Annual Summary 2013 Rabobank Group
- Jaarverslag 2013 Rabobank Groep - Annual Report 2013 Rabobank Group
- Geconsolideerde jaarrekening 2013 Rabobank Groep - Consolidated Financial Statements 2013 Rabobank Group
- Jaarrekening 2013 Rabobank Nederland - Financial Statements 2013 Rabobank Nederland
- Capital Adequacy and Risk Management Report 2013 (Pillar 3) - enkel in het Engels
- Duurzaamheidsverslag 2013 Rabobank Groep - Sustainability Report 2013 Rabobank Group
- Halfjaarverslag 2014 Rabobank Groep - Interim Report 2014 Rabobank Group

De jaarberichtgeving van de Rabobank Groep is online beschikbaar op:
www.rabobank.com/jaarverslagen en www.rabobank.com/annualreports.

Materiaalgebruik

De Rabobank Groep gebruikt bij de vervaardiging van het drukwerk minder milieu-belastende materialen.

Contact

De Rabobank Groep heeft deze jaarrekening met zorg samengesteld. Als u vragen hebt of suggesties ter verbetering van onze verslaglegging dan kunt u een bericht sturen naar webmaster@rn.rabobank.nl.

Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A. (Rabobank Nederland)

Rabobank Nederland, Croeselaan 18, Postbus 17100, 3500 HG Utrecht, Nederland
030 216 0000

